

DELE

DELAJSKA ENOTNOST

18. 9. 1976 - ŠT. 37 - L. XXXV. - CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK:
VOJKO ČERNELC

ODGOVORNI UREDNIK:
BOJAN SAMARIN

Delovnim ljudem in občanom

LJUBLJANA, 15. sept. — Izvršni odbor predsedstva republiške konference SZDL Slovenije je na današnji seji oblikoval poziv vsem delovnim ljudem in občanom, da se pospešeno vključijo v akcijo za čimhitrejšo odpravljanje posledic potresa v Posočju.

Potres, ki je 6. maja 1976 prizadel Posočje, je terjal od vseh delovnih ljudi in občanov Socialistične republike Slovenije in Jugoslavije, zlasti pa delovnih ljudi na prizadetih območjih, veliko naporov, da so bili v sorazmernem kratkem času ustvarjeni najnujnejši pogoji za življenje in delo na prizadetem območju. Potresni sunki v zadnjih dneh pa so ponovno povzročili veliko škodo, zato je potreben pri odpravljanju posledic potresa v Posočju dodaten napor naše celotne družbene skupnosti, ki mora v najkrajšem času zagotoviti pogoje za prezimitev prizadetega prebivalstva.

Izvršni odbor Predsedstva Republiške konference SZDL Slovenije zato poziva vse delovne ljudi in občane, da se pospešeno vključijo v akcijo za čimhitrejšo odpravo posledic potresa. Akcija zbiranja sredstev iz enodnevnega zasluzka, ki jo je predlagala Zveza sindikatov Slovenije, poteka prepočasi, saj

je dosejda zbrana le polovica predvidenih sredstev. Ker pa je škoda po zadnjih potresnih sunkih veliko večja od prvotne, je potrebno z učinkovito družbenopolitično aktivnostjo zagotoviti, da bo solidarnostno zbiranje sredstev za odpravljanje posledic potresa v Posočju, tako v TOZD, kakor tudi v krajevnih skupnostih, dosledno in čimhitreje končano.

Izvršni odbor Predsedstva RK SZDL Slovenije ugotavlja, da so razmere na območju, ki so ga prizadeli ponovni potresni sunki, resne, saj je materialna škoda velika, neposredno pa je ogroženo tudi življenje ljudi.

Zato Izvršni odbor poudarja, da morajo ob tej naravni nesreči vsi delovni ljudje in občani izpolniti svojo človeško dolžnost in ponovno izpričati svojo solidarnost, vse družbenopolitične skupnosti, samoupravne interesne skupnosti in TOZD pa z vso resnostjo in polno odgovornostjo nadaljevati z ureditvami obveznosti, ki smo jih sprejeli v mesecu maju in se vključiti v vse akcije, ki jih bodo za čimhitrejšo normalizacijo življenjskih in delovnih razmer v Posočju vodili Izvršni svet Skupščine SRS ter drugi organi in organizacije.

Tudi Jožica Dežman iz Kokrice pri Kranju se je kot 22-letno dekle udeležila takratne tekstilne stavke. Po mnogih letih je zdaj spet obiskala nekdanjo »njeno« tovarno, sedanji Tekstilindus v Kranju. Foto: A. Agnič

SLAVJE OB ŠTIRIDESETLETNICI STAVK TEKSTILNIH IN GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE

Neomajno gradimo in dograjujemo izročilo

KRANJ, 18. septembra — Ob 40-letnici stavk tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije je bila danes dopoldne na kranjskem sejmišču osrednja slovenska proslava, s katero smo obudili in počastili spomin na veliko stavkovno gibanje slovenskih delavcev, ki je doseglo svoj višek v stavkah gradbenih in tekstilnih delavcev pred štirimi desetletji prav tu v Kranju. Pred slavnostno tribuno se je zbralo več desetisoč delovnih ljudi. S svojo prisotnostjo pa so pomen proslave poudarili tudi najvišji predstavniki družbenopolitičnih organov in organizacij, še živeči udeleženci stavk in njihovi organizatorji ter mnogi drugi predvojni revolucionarji. Zbrane je najprej nagovoril predsednik RS ZSS inž. Janez Barborič. Dejal je, da se s proslavo štiridesetletnice stavk

tekstilnih in gradbenih delavcev ne spominjamo le teh dveh stavk, ki sta zajeli skoraj vse delavce teh dejavnosti v Sloveniji, temveč se spominjamo stavkovnega vala, ki je v letih 1934—1936 zajel tudi delavce drugih panog vsepovsod po Sloveniji. Po nepopolnih podatkih je bilo takrat okrog sto stavk in torej lahko govorimo že o značilnosti generalnega štrajka. V teh stavkah se je med delavci uveljavila komunistična partija, ko je v okviru tedaj razbitih sindikatov uspela poenotiti delavsko gibanje. O metodah delavskih borb je tekla razprava na partijski konferenci v Goricanah in na četrti partijski konferenci leta 1934 v Ljubljani. Komunisti so se takrat dogovorili, da je najvažnejša naloga KPJ doseči akcijsko enotnost sindikatov. Množično

stavkovno gibanje, ki se je pod neposrednim vodstvom KP odvijalo v naslednjih dveh letih, je potrdilo pravilnost usmeritve komunistov na delavski razred in na njegove najbolj zgoče probleme. Gibanje je ustvarilo tudi zametke ljudsko-frontnega gibanja, ki se je razvilo v naslednjih letih, in v katerem je imela partija ves čas osrednjo vlogo. Ljudsko-frontno gibanje je kasneje tudi nosilo osrednje breme v NOB in v naši socialistični revoluciji. Zato imajo stavke tekstilcev in gradbincev v stavkovnem gibanju eno pomembnejših mest, ker se je zlasti z njih izrazila enotnost in solidarnost vseh delovnih ljudi in dosegla množičnost, saj je zajela skoraj vse takratne delavce teh panog, je še poudaril inž. Janez Barborič. Udeležencem proslave je

nato spregovoril predsednik CK ZKS France Popit. (Govor objavljamo na 2. in 3. strani.) V programu proslave so se prepletale revolucionarne, delavske in borbene pesmi, recitacije Cankarjevega Kurenta in pesmi Klopčiča, Kosovela ter Čufarja in odlomki iz Klinar-Gobčeve kantate „Splavarji na ognjeni reki“. Pesmi in recitacije so povezovali kronisti. Nastopili so združeni pevski zbori Gorenjske, ki sta jih spremljali delavska godba Trbovlje in godba milice Ljubljana. Kantato so izvajali mešani pevski zbori, spremljala pa jih je godba milice Ljubljana. Dirigiral je Radovan Gobec. Recitali pa so člani gledališkega centra občine Kranj in Prešernovega gledališča. A. M.

PRED KONFERENCO ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

VSEBINA NAŠEGA DELOVANJA

Zaključujemo javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu. Za nami je štirimesečno delovno obdobje, v katerem smo sindikati kot osnovni nosilci razprave frontno dogovorjeni, idejno in akcijsko enotni, pod vodstvom Zveze komunistov uspeli v osnovnih vsebinskih ciljnih javne razprave. Prav je, da smo v oceni družbenopolitičnega delovanja in učinkovitosti v tej pomembni fazi celovite ustavne preobrazbe objektivni in priznamo za dobro, kar je tega vredno. Prav pa je tudi, da smo občutljivi, kritični in nestrpni do pomanjkljivosti in slabosti, ki jih je razkrila tudi javna razprava in zadržujejo nezdružene, nesamoupravne razmere in odnose ter se glede na politično učinkovitost spoprimemo z lastno vsebino in metodo delovanja kot akcijskim napotilom za našo nadaljnjo razredno funkcijo in nalogo. Osnovni pomen in namen javne razprave je bil, da sprejmemo zakon kot orodje z močjo in pomočjo katerega bomo ustvarjali pristna delavska okolja in odnose, saj je nastajal od

sprejema nove ustave na izkušnjah in za potrebe neposredne samoupravne prakse; da sprejmemo zakon, ki bo zaradi takega svojega porekla, teže in uporabnosti vedno znova vzbujal zaupanje, zori našo zavest in bodril vse več delavcev za odprt, javen nastop, da bodo organizirani v svojih samoupravnih okoljih terjali in tudi aktivno sodelovali v celovitih analizah družbenoekonomskih razmer in odnosov. Dalje, da se opredelimo za zakon, ki bo pospeševal nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov in zato zahteval ukrepe v vsaki temeljni in drugi organizaciji združenega dela, zdrave samoupravno usmerjene in politične sile pa spodbujal, da se bolj pogumno in samozavestno spoprimejo z nesamoupravnimi zasnovami in njihovimi avtorji. V mnogih temeljnih in drugih organizacijah združenega dela nas je zakon tako usmerjal v javni razpravi in zato je še posebno tu doživel zagreto obravnavo, polno podporo in v posameznostih veliko konstruktivnih predlogov in pripomb za še boljše in po-

polnejše njegovo besedilo. Danes ve skoraj vsak delavec za zakon, ve, da vsebuje pomembna določila, ki opredeljujejo njegov položaj in nove odnose v združenem delu. V organizacijah združenega dela je več in bolj temeljito opravljenih analiz samoupravnih razmer in sprejetih ukrepov za spreminjanje in uveljavljanje novih samoupravnih odnosov. Sindikati smo v novem številu osnovnih organizacij uveljavili svoj politični vpliv, novo ustavno funkcijo in vlogo. To je vsekakor velik družbeni uspeh in rezultat vsebinskega in organizacijskega enotnega delovanja vseh subjektivnih sil. In prav zaradi tega moramo biti bolj nejevoljni na organizacije, ki pa niso prav nič ali zelo malo prispevale v tem našem skupnem boju za preobrazbo družbe in uveljavljanje nove ustavne vloge delavcev. Marsikje še vedno peščice ohranjajo stare navade in stare odnose, delavci so v podrejenem položaju, v njihovem imenu upravljajo in gospodarijo skupine. V

takih okoljih tudi niso izdelali ocen (ne)samoupravnih razmer kot osnov za javno razpravo. In v takih okoljih je bilo in bo zaman vsako prigovarjanje, naj vendar opravijo „popravni izpit“ neuspele javne razprave o osnutku zakona — dokler ne bodo „popravnega izpita“ najprej opravile tiste subjektivne sile, ki so po sklepih partijskih kongresov in po ustavi dolžne ustvariti politične razmere za večji vpliv delavcev in delovnih ljudi na uveljavljanje novih odnosov. Za presojo lastne politične učinkovitosti in uspešnosti moramo vedeti, da ni hkrati v organizacijah združenega dela slabih samoupravnih razmer, starih materialnih odnosov, nerazvitih delegatskih odnosov in dobre političnega Zveze komunistov, sindikatov in mladine. Torej — najprej moramo opraviti z vsebino in metodo lastnega delovanja. Kako bomo sicer kos naslednjim, neprimerno težjim etapam našega razvoja?! Težjim ne zaradi tistih, ki se še „botajo“ z ustavno koncepcijo, ampak zaradi tega, ker bo potrebno zdaj tudi v novih dohodkovnih odno-

sih deliti po novem, kot je zapisano v ustavi in iz nje izpeljanem in sprejetem zakonu o združenem delu; ker bo potrebno vse ukrepe, ki so jih na osnovi ocen lastnih samoupravnih razmer sprejeli delavci na svojih zborih, tudi res uresničiti, ker bo poslej na zborih in v delegatsko sestavljenih organih upravljanja težje „držati“ in izpolnjevati naloge, ki smo jih sprejeli in zagotovili, ki smo jih dajali spodbujeni v javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu. In predvsem nepri- merno težje, ker nove vsebine samoupravnih odnosov še ne obvladamo in zato ne znamo hitreje, učinkoviteje, kljub hotenju, uveljavljati novih dohodkovnih odnosov v vseh tokovih družbene reprodukcije. In prav na tem področju je osnovna vsebina našega sindikalnega delovanja. In za te naloge se moramo čimprej usposobiti vsi sindikalni in drugi politični aktivisti, se na naših seminarjih, tečajih in v individualnem študiju vrniti k zakonu, spoznati njegova določila, njihov pomen in cilj. IVANKA VRHOVČAK

Govor tovariša Franceta Popita na osrednji slovenski proslavi štiridesetletnice stavk tekstilnih in gradbenih delavcev

Revolucionarna sila prebujenega delavskega razreda — vodilo dela in preobrazb v naši družbi

KRANJ, 18. septembra — Slavnostni govor na osrednji slovenski proslavi ob štiridesetletnici stavk tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije je imel predsednik ZKS FRANCE POPIT. Uvodoma je obudil spomine na revolucionarna dogajanja v tistih dneh in dejal:

Letos mineva 40 let, odkar je naš delavski razred z organizirano in zavestno akcijo — veliko stavko tekstilnih in gradbenih delavcev — napovedal skupaj z drugimi naprednimi silami slovenskega naroda skorajšnji odločilni revolucionarni obračun s kapitalistično družbeno ureditvijo. Te dni pred štiridesetimi leti je buržoazija na

Slovenskem zajel preplah: stavkalo je okrog 8500 tekstilnih delavcev v Kranju, Trzinu, Mariboru, Preboldu, Škofji Loki, v Ljubljani in okolici. S solidarnostnimi zborovanji in s svojimi zaslugi so stavkajoče podprli v Celju, Laškem, Jaršah, Kočevju, Novem mestu, Litiji, v Grosupljem in drugod. Splošne stavke gradbenih delavcev, ki je bila že junija leta 1935, se je udeležilo okrog 5000 delavcev. Stavko tekstilnih in gradbenih delavcev so podprli tudi delavci drugih strok, nameščenci, študentje, obrtniki, mali trgovci, kmetje. Vsi Slovenci, ki so dolga leta trpeli socialno krivičnost takratnega družbenega reda, so v tistih

dneh stisnili pest.

V zgodovini boja slovenskega delavstva za socialno in družbeno preobrazbo ta stavka ni značilna le po največjem številu udeležencev, marveč sodi med najbolj organizirane akcije slovenskega proletariata. Izpričala je, da je obnovljeni Komunistični partiji na Slovenskem že uspelo združiti slovensko delavstvo v skupnem boju proti izkoriščevalski buržoaziji, da je delavski razred že užival podporo vseh naprednih sil slovenskega naroda. Komunistom in njihovim simpatizerjem je uspelo vključiti v stavko socialiste, krščanske in narodne socialiste in tudi neorganizirane delavce.

delavce gradbena podjetja zaradi neorganiziranosti in popolne brezpravnosti naravnost nečloveško izkoriščala.

S pomočjo sindikatov gradbincev so si komunisti prizadevali postopno oblikovati njihovo politično zavest, jih prežeti z revolucionarnim duhom, jih povesti k vse večjim akcijam proti kapitalističnim podjetnikom ter pri tem graditi akcijsko enotnost delavskega razreda. V poldrugem letu vztrajnega dela — sredi januarja 1936 — je komunistom uspelo ustanoviti lastno organizacijo stavbinskih delavcev, v kateri so imeli tako v mnogih podružnicah kot v osrednjem vodstvu večino komunisti, ki so se v letu 1941 izkazali kot sposobni organizatorji oborožene vstaje slovenskega naroda. Ko so podjetniki v maju 1936 odbili predlog kolektivne pogodbe, je začelo v Ljubljani in okolici stavkati okrog 2200 gradbenih delavcev. Napredna Ljubljana jih je podprla moralno, pa tudi z živim in denarnim, zato je moralo okrog 50 gradbenih podjetnikov sprejeti njihove zahteve. Ta uspeh je spodbudil k stavki tudi gradbene delavce drugod po Sloveniji. Tako je stavkalo v letu 1936 okrog 5000 gradbenih delavcev.

starost ali smrt sploh ni bilo, kakor tudi ne stanovanj za delavce — peščenje na delo iz okoliških krajev, nehumani odnosi mojstrov do delavcev — vse to je sililo k vse odločnejšemu boju tudi tekstilne delavce, ki so tvorili 17 % vsega zaposlenega delavstva na Slovenskem in med katerimi je bilo več kot dve tretjini žensk. V tekstilnih podjetjih po Sloveniji je bilo že v letu 1934 in 1935 več stavk.

Komunistom je uspelo doseči akcijsko enotnost članov Splošne strokovne zveze Jugoslavije, to je rdečih sindikatov, Jugoslovanske strokovne zveze — belih sindikatov, Narodne strokovne zveze — plavih sindikatov in s tem enotnost delavskega razreda. Proti skupnim razrednim izkoriščevalcem so torej nastopili tudi delavci iz krščansko-socialistične skupine. Razočarani nad klerikalnimi voditelji so se začeli skupaj z drugimi delavci bojevati za uresničitev svojih razrednih interesov.

STAVKE POD VODSTVOM KOMUNISTOV SO BILE ZAČETEK BOJA ZA URESNIČITEV RAZREDNIH INTERESOV

Po sestanku delavskih zaupnikov na Blejski Dobravi je 2500 kranjskih delavcev zahtevalo takojšnjo pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe in zagrozilo s stavko. Delavci so si s kolektivno pogodbo hoteli zagotoviti osemurni delavnik, ki so ga delodajalci stalno podaljševali, ustavitev vseh nadurnih del, prizadevali so si doseči, da bi jim podjetniki v prihodnje ne zniževali plač in jih metali na cesto, kadar ni bilo dela. Tovarnarji delavskih zahtev niso sprejeli, zato je tovarniška sirena v »Jugočeški« — današnji Iskri — 20. avgusta oznanila začetek stavke, takoj nato pa so z delom prekinili tudi delavci v »Jugobruni«, v »Inteksu«, pri Sircu, naslednji dan pa v tovarnah Prah, Božič in »Tekstilindus«. Da bi preprečili delo stavkokazom, so delavci zasedli tovarne, postavili straže in izvolili stavkovne odbore, dejavnost teh odborov pa je usklajeval medstavkovni odbor v Kranju. Ta odbor so usmerjali komunisti, ki so si prizadevali razširiti stavko na vsa tekstilna podjetja v Sloveniji.

To je medstavkovnemu odboru v glavnem tudi uspelo, saj se je stavka tekstilcev razširila v Škofjo Loko, Trzin, Ljubljano in njeno okolico, pa tudi v močna tekstilna podjetja v Mariboru, tako da je v prvih dneh septembra prenehalo delati 8500 delavcev tekstilne industrije.

Delavce v zasadenih tovarnah so materialno in moralno podprli delavci drugih strok, okoliški kmetje, trgovci in mali obrtniki. Toda podjetniki so odklonili pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe, dokler delavci ne zapuste tovarn. Obsodili so stavkajoče delavce, da hočejo zrušiti oblast, in dosegli, da je ban Natlačen z naredbo označil zasedbo tovarn kot protizakonito dejanje. Šestnajstega septembra ponoči so oboroženi policisti z bikovkami in solzivcem preganili delavce iz kranjskih tovarn. Ta surov obračun z delavci je pred ljudstvom ponovno razgalil takratne organe oblasti kot odkrite sovražnike delavskega razreda. Okrog 200 najbolj borbenih delavcev so tovarnarji odpustili z dela in s tem njihove družine pahnil v še večje pomanjkanje. Vendar odpušteni delavci niso klonili, marveč so s pomočjo partijske organizacije ustanovili svojo tekstilno zadrugo.

Zaradi enotnosti in odločnosti stavkajočih delavcev, da v svojih zahtevah ne bodo popustili, so morali kapitalistični podjetniki poklicati na pomoč oborožene policijske enote. Takratna oblast je tovarnarjem takoj ustregla: nad stavkajoče je poslala gojence žandarmerijske šole in policijo in se s tem, kot že večkrat dotlej, javno razgalila kot čuvar buržoaznega izkoriščanja in zatiranja.

Izkazalo se je, da dopušča kapitalistična oblast pravila igre buržoazne demokracije samo dotlej, dokler se delavci bojujejo za svoje pravice v mejah buržoazne zakonodaje. A takoj, ko delavci spoznajo, da si v okviru buržoazne zakonodaje ne morejo priboriti osnovnih socialnih pravic in terjajo korenite družbene spremembe, pokaže buržoazna demokracija svojo pravo razredno in protidelavsko naravo. Slovensko delavstvo je zato takšno lažno demokracijo odločno zavračalo in sledilo Komunistični partiji, ki je ni priznavala.

IZJEMEN POMEN POKRAJINSKE KONFERENCE KPJ V GORIČANAH

Brezkompromisni boj slovenskih gradbincev in tekstilcev za temeljne človečanske pravice je razkrinkal tudi tiste delavske voditelje, ki so s frazami, da si delavci lahko pridobijo svoje pravice po mirni poti in na podlagi krščanske ljubezni, razdvajali delavce na različne svetovnonazorske skupine in sindikalne ter politične organizacije. S tem so preprečevali enoten boj delavskega razreda za izboljšanje svojega težkega socialnega položaja ter ga odvrčali od revolucionarnega boja. V času stavke so delavci spoznali, da so prav komunisti najodločnejši borci za izboljšanje njihovega nevdržnega socialnega položaja, da so najsposobnejši organizatorji enotne akcije proletariata in vseh delovnih ljudi za preobrazbo družbenih odnosov, da so glasniki skorajšnje revolucije, ki naj podre stari svet socialnih krivic in zatiranja ter zgradi novega, v katerem bodo vsi ljudje svobodno in enakopravno odločali o rezultatih svojega dela. Po drugi strani pa so izkušnje te velike delavske stavke oborožile Komunistično partijo Slovenije za organiziranje skorajšnjega množičnega odpora slovenskega ljudstva proti okupatorjem in za neposredno vodenje revolucije.

Za politično osveščanje delavskega razreda o svojem položaju in zgodovinski vlogi je bila zelo pomembna pokrajinska konferenca KPJ za Slovenijo leta 1934 v Goričanah. Na tej konferenci so komunisti kritično ocenili svoje delo in si ob udeležbi delegata CK ZKJ tovariša Josipa Broza-Tita zadali nove naloge. Upoš-

tevali so, da so med stavkami v Trbovljah in tudi v drugih podjetjih žene izpričale izredno borbenost in se dogovorili, da je treba partijsko dejavnost med njimi še povečati. Sklenili so okrepiti svojo dejavnost med mladino, saj je bil prav iz njenih vrst priliv novih članov KP največji. Najpomembnejši pa je bil sklep, da mora partija s pomočjo legalnih organizacij in društev prodreti v množice, pritegniti v svoje vrste čim več delavcev,

lovni meščanski ljudje«. Tudi IV. državna konferenca KPJ ob koncu leta 1934 v Ljubljani je usmerila strankino dejavnost k organiziranju in vodenju akcij delavskega razreda v povezovanju njegovih gospodarskih zahtev s političnim bojem proti režimu.

Ta načrt so slovenski komunisti začeli takoj uresničevati ter pri tem dosegli velike uspehe, ki so se pokazali na zletu Svobod v Celju, v veliki

Stavkovni odbori niso skrbeli le za red, disciplino, hrano in varovanje premoženja, ampak tudi za kulturno življenje v zasadenih tovarnah. Na sliki iz avgusta 1936 vidimo delavce Jugočeške, tovarne, kjer je zaplamtela iskra upora proti krivičnemu redu, kako plešejo kolo

poskrbeti za njihovo idejno vzgojo, organizirati močan stavkovni val, delovati med delovnim kmečkim ljudstvom, ki je naravni zaveznik delavstva ter graditi enotno fronto delovnih ljudi. Vsaka osnovna organizacija Komunistične partije je bila zadolžena, da pripravi načrt za uresničitev teh sklepov. Kot je zapisano v sklepih te konference, mora biti »strankino delo vsestransko, uporabiti mora vse legalne in ilegalne možnosti, vsa društva in organizacije, prodreti mora v vse celice, kjer so delavci, kmetje in de-

manifestaciji kovinarjev na Jesenicah in v vse pogostejših mezdnih gibanjih in stavkah. Med najpomembnejšimi rezultati dejavnosti komunistov pa so bile stavke gradbincev in tekstilcev v letu 1936.

KOMUNISTI SNUJEJO IN UTRJUJEJO RESNIČNO DELAVSKE SINDIKATE

Na pobudo pokrajinskega komiteja KPJ za Slovenijo so komunisti že sredi leta 1934 začeli snovati sindikat gradbenih delavcev, saj so prav gradbene

S stavkami si gradbinci niso izboljšali samo svojega položaja, temveč je močno narasla tudi njihova razredna zavest in pripravljenost za nadaljnji organizirani boj. Sindikat gradbenih delavcev se je tudi kasneje odlikoval po borbenosti in bogati revolucionarni dejavnosti.

Nizke mezde ob čedalje večjih življenjskih stroških, podaljšanje delovnega časa, slabe higienske razmere v tovarnah — pri čemer je treba vedeti, da takrat zavarovanja za onemoglost,

**REVOLUCIONARNA SILA
PREBUJENEGA
DELAVSKEGA RAZREDA**

Čeprav je uspelo delodajalcem s pomočjo orožništva in policije stavko zlomiti, so vendarle morali podpisati z delavskimi zastopniki kolektivno pogodbo in pristati vsaj na nekatere njihove zahteve. Večji kot materialni pa je bil moralni uspeh stavke. Delavski razred je spoznal, da mu le borbenost in enotnost dajeta možnost, da bo prerastel v vodilno družbeno silo demokratičnega revolucionarnega gibanja in dosegel svojo resnično osvoboditev.

Stavke tekstilnih in gradbenih delavcev pred štiridesetimi leti na Slovenskem so razkrile revolucionarno silo prebujenega delavskega razreda in izrazile njegovo visoko razredno zavest in organiziranost. Politiki so osvestile vse plasti delovnega ljudstva ter jih pritegnile v enoten boj proti vladajoči buržoaziji, ki se je vse očitneje opirala na fašistične sile v svetu v boju proti demokratičnim težnjam delovnega ljudstva jugoslovanskih narodov. Zato ni naključje, marveč zgodovinska zakonitost, da je delavski razred Slovenije s svojo Komunistično partijo na čelu tudi v času fašistične okupacije lahko zbral okrog sebe vse demokratične sile v enoten narodnoosvobodilni boj, v katerem je hkrati z nacionalno osvoboditvijo izvojeval tudi socialno osvoboditev vseh zatiranih in izkoriščanih ljudi.

V času najtežjih dni naše zgodovine, ko nam je grozilo fizično iztrebljenje, je edino Komunistična partija pozvala vse svobodoljubne napredne Slovence, ne glede na nazorsko prepričanje in versko opredeljenost, na upor in skupen boj proti okupatorjem. V tistem usodnem letu 1941, ko so vodstva meščanskih strank in kapitalistični podjetniki klonili pred vojaškim nasiljem in se vdinjali za hlapce tujim gospodarjem, je imela jasen program boja za nacionalno osvoboditev in socialno preobrazbo družbenih odnosov edino Komunistična partija.

Stavka slovenskih tekstilcev in gradbenikov pred štiridesetimi leti je bila za Komunistično partijo Slovenije bogata izkušnja, kako je treba organizirati in voditi revolucijo.

**V POVOJNEM OBDOBJU SMO
USTVARILI TRDNO PODLAGO
ZA JUTRIŠNJI DAN**

V tridesetih letih povojnega razvoja smo ustvarili trdno podlago za jutrišnji dan, ko bomo hitreje in še bolj uspešno oblikovali našo družbo ter razvijali materialno in duhovno življenje delovnih ljudi v Sloveniji in slovenskega naroda v trdni povezanosti z drugimi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi. Delovnim ljudem danes ni več treba s silo od nikogar terjati svojih pravic. Naš delavski razred je v revoluciji razlatal svoje izkoriščevalce in začel sam odločati o sadovih svojega dela. Svojo usodo je vzel v svoje roke. Cilji in vrednote predvojnega delavskega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in revo-

lucije so vtankani v naša današnja delovna prizadevanja in dosežke, naša dolžnost pa je, da jih še utrjujemo in prenašamo na nove rodove.

Da bi uveljavili ustavno opredeljen položaj in vlogo delavskega razreda in delovnih ljudi, je zelo pomembna priprava na sprejem zakona o združenem delu, saj bo to velik korak v naših prizadevanjih, da bi na ustavnih določilih v praksi zgradili socialistično samoupravno družbo.

Komunisti si prizadevamo, da se delavcu omogoči, da se bo v razmerju do svojega in skupnega družbenega dohodka uveljavil kot subjekt s polno odgovornostjo tako pri njegovem ustvarjanju kot pri njegovem razporejanju in da bo pri uresničevanju te svoje neodtujljive pravice solidaren in vzajemno odgovoren z vsemi drugimi delavci v združenem delu.

**RAZPRAVO O ZAKONU O
ZDRUŽENEM DELU VSEBINSKO
POVEZUJEMO S KONKRETNIMI
DRUŽBENOEKONOMSKIMI
IN IDEJNOPOLITIČNIMI
RAZMERAMI**

Že pred dvema letoma, ko smo začeli akcijo za stabilizacijo gospodarstva in ko so v delovnih organizacijah sestavljali programe zanjo, smo poudarjali, da takšne akcije ni mogoče organizirati, ne da bi se hkrati bojevali za razvijanje samoupravnih odnosov v organizacijah združenega dela. Tudi zdaj, ko razpravljamo o zakonu o združenem delu, ki govori predvsem o družbenoekonomskih odnosih, ne moremo mimo tega, da ga ne bi povezovali z reševanjem konkretne družbenoekonomske problematike v naši družbi, to je z bojem za bolj uravnotežena gospodarska gibanja.

Bolj uravnotežen gospodarski razvoj si prizadevamo doseči tudi z ureditvijo dolžniško-upniških odnosov med organizacijami združenega dela, tako da bi vsaka organizacija živela in se razvijala na osnovi lastnega dela in dohodka, ne pa na račun zadolženosti pri tistih, ki bolje gospodarijo.

Ugotavljanje poslovnih uspehov TOZD po novem obračunskem sistemu je že v veliki meri prispevalo k temu, da postajajo odnosi v gospodarstvu bolj jasni in da bo posledje tudi delitev dohodka bolj usklajena z rezultati osebnega, kolektivnega in družbenega dela, kar vse je v skladu s socialističnimi samoupravnimi odnosi.

Zato sistema plačane realizacije ne bi smeli spreminjati. Odpraviti je treba samo nekatere nerazumljive zahteve v predpisih, tako da bi se v rezultatih delovnih organizacij, posebno tistih, ki izkazujejo izgubo, jasno videlo, kaj je posledica predpisov in gospodarske politike, kaj pa so zakrivilo delovne organizacije.

Nekatere organizacije združenega dela so zašle v težavne gospodarske razmere tudi zaradi naglega naraščanja materialnih in drugih proizvodnih stroškov, ki jih zaradi administrativnega določanja cen niso mogle kriti. Zaradi tega sicer bolj umirjeno

gibanje cen ne odraža dejanske usklajenosti gibanj v proizvodnji in na tržišču. To kaže, da so v gospodarskih gibanjih še nekateri resni problemi, ki jih bo moč premostiti z večjim vključevanjem delavcev in organizacij združenega dela v politiko oblikovanja cen.

Z enako odločnostjo kot smo dolžni vztrajati v prizadevanjih za ureditev dolžniško-upniških odnosov v gospodarstvu in samoupravno oblikovanje politike cen, moramo graditi tudi sistem planiranja v duhu ustave. Še vedno se planira po starem, to je tako, da se predvidi visoke letne stopnje gospodarske rasti, s čemer se ohranja sedanja ekonomsko neustrezna struktura gospodarstva in potrošnje.

**DELAVEC MORA POSTATI
RESNIČNI UPRAVLJAVEC
DRUŽBENE LASTNINE**

Delavec je še vedno bolj ali manj omejen pri razpolaganju in odločanju o svojem živem in minulem delu. Ni še resnični upravljalavec družbene lastnine, še vedno čuti breme meznih odnosov. Inflacija, naraščanje cen, strukturna neusklajenost gospodarstva učinkujejo na življenjsko raven in se delavcem kažejo kot od njih odtujena sila. Delavec, samoupravno organiziran v temeljnih organizacijah združenega dela, se mora čimprej znebiti slehernega varuštva, ki ga neizogibno poraja družbena odtujenost sredstev od delavcev, ter se na podlagi dohodka, ki ga ustvarja, samoupravno vključiti v celoten sistem družbene reprodukcije. Organizirano mora obvladovati celoten proces dela in proizvodnje, vključno s svojim minulim delom.

**ZA TAK SREDNEROČNI
RAZVOJ, KOT SMO GA OPREDELILI**

V naši družbenoekonomski politiki bomo morali ravnati tako, kot je predvideno v osnovah srednjeročnega programa razvoja Slovenije. Razvijali bomo tiste organizacije združenega dela in tiste dejavnosti, ki lahko zmanjšujejo naš zunanjetrgovinski primanjkljaj bodisi s povečevanjem izvoza ali nadomeščanjem uvoza. V vseh drugih bodo morali začeti razmišljati o tem, kako se prilagoditi takšni usmerjenosti. Marsikatera delovna organizacija bo morala zaradi tega preusmeriti svojo sedanjo proizvodnjo. To razumljivo ni enostavno, saj lahko povzroči težke socialne in politične posledice. Seveda bomo morali takšne probleme reševati tudi solidarnostno. Ne bomo jih reševali tako, da bi ohranjali staro stanje, marveč tako, da jih bomo vključili v okvire načrtnega gospodarskega in družbenega razvoja. Samo tako bomo lahko zagotovili bolj uravnotežen gospodarski razvoj v Sloveniji in Jugoslaviji. To pa, povedano z drugimi besedami, pomeni, da ne moremo iskati izhoda iz sedanjih zaostrjenih gospodarskih razmer v bolj ali manj ugodnih instrumentih gospodarske politike, ampak predvsem v povečevanju storilnosti na vsakem delovnem mestu, v sleherni temeljni organizaciji združenega dela, pa tudi v celotni družbi. Sindikati bodo morali odkrito in stalno krepiti zavest o tem, da moramo, če hočemo bolje živeti kot zdaj, delati več, bolje in ceneje.

**GONJA PROTI MANJŠINAM V
AVSTRIJI — DEL SOVRAŽNE
POLITIKE DO JUGOSLAVIJE IN
POSKUS, DA BI ZADRŽALI
PROCESE, KI NEZADRŽNO
VODIJO SVET K SOCIALISTIČNI
DRUŽBENI UREDITVI**

Danes, dobrih trideset let po zlomu nacifašizma, se na Koroško in Gradiščansko vse bolj grozeče vrača obdobje mračnjastva. Botruje mu uradni Dunaj, ki — namesto da bi učinkovito ukrepal v skladu z določili državne pogodbe v prid slovenske in hrvaške manjšine — razglša »pravico« manjšin do asimilacije, hkrati pa si lasti pravico, da sam vodi politiko asimilacije, ki jo zagrinja s kopreno svobode in demokracije. Takšna politika je omogočila neonacističnim silam, da so ob pomoči orožništva ustvarili na Koroškem in Gradiščanskem ozračje prisile, napetosti, negotovosti in strahu. Pri tem se sprašujemo, od kod tak odnos avstrijske socialdemokracije do ostankov nacifašizma.

Zavedamo se, da gonja proti slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji ni uperjena samo proti le-tema, ampak je sestavni del sovražne kampanje proti socialistični, samoupravni in neuvrščeni Jugoslaviji. Vključuje se v širše pritiske mednarodnih reakcionarnih sil, ki so vrstili pred peto konferenco neuvrščenih držav v Colombu in se nadaljujejo tudi danes. Sile mračnjastva motijo uspehi in nenehna krepitve socialistične federativne republike Jugoslavije, moti jih njen mednarodni položaj in vse večji ugled v svetovnih razsežnostih. Močan glas Jugoslavije, ki se s pozicij politike neuvrščenosti bojuje za demokratizacijo mednarodnih političnih odnosov, za raveno, pravičnejšo mednarodno gospodarsko ureditev, ki naj zagotovi trajen mir na svetu, hočejo sovražniki utišati in si ga podrediti. Za poskusi, da bi nasilno izbrisali avtohtono slovensko in hrvaško besedo v Avstriji in zankali pridobitve narodnoosvobodilnega boja koroškega ljudstva, stoji torej nazadnjaške sile, ki jim je napoti delavska demokracija in samoupravljanje, enakopravnost in sožitje med narodi in narodnostmi. Zadržali bi radi procese, ki vodijo Evropo in svet nezadržno v smeri socializma, napoti jim je vse večji vpliv socialističnih sil in komunističnih partij v Franciji, Italiji, Španiji, na Portugalskem. Izbrisati hočejo velik pomen in vpliv treh pomembnih dokumentov zadnjega časa — sklepe helsinške konference in berlinskega posvetovanja komunističnih partij, še zlasti pa bi radi preprečili uresničevanje dogovorjenih stališč neuvrščenih dežel na njihovi peti konferenci v Colombu.

Z eno besedo: radi bi pahnili Evropo ponovno v razmere hladne vojne in blokovskih nasprotij.

Jugoslavija, samoupravna in neuvrščena, je — razumljivo — danes v središču napadov teh mračnjaških sil, fašističnih in nacističnih, pa tudi in-

formbirojevsko-stalinističnih. Prvi so na pohodu tudi v sosednji Avstriji, kjer jim dajejo varno streho nad glavo in kjer lahko s podporo in sredstvi tajnih obveščevalnih organizacij nemoteno pripravljajo razne provokativne propagandne akcije — drugje zopet stojijo za ugrabitvami letal, terorizmom in celo uboji. Drugi spet snujejo nekakšne ilegalne partijske kongrese. Eni in drugi pa bi hoteli razvrednotiti socialistično samoupravljanje in neodvisno, neuvrščeno pozicijo socialistične Jugoslavije. Česa vsega se ne lotijo v svojem slemem sovraštvu, da bi oslabili notranjo moč in zunanjo trdnost Titove Jugoslavije! Iz nesposobnih pisunov ustvarjajo čez noč pomembne književnike, iz nepomembnih rev hočejo ustvariti junake in borce za demokracijo. Najprej potisnejo takšne ljudi v nezakonito in sovražno dejavnost, ko pa jih naša javnost in sodišča za to obsodijo, jih vzamejo v zaščito in sprožijo široko propagandno kampanjo, v kateri skušajo očrniti ugled Jugoslavije. Vse to skupaj pa je tako prozorno in mizerno, da ne more demoralizirati naših delovnih ljudi in jim vzeti vere v prihodnost. Nasprotno, med njimi vzbuja zgražanje in srd ter grenak spomin na polpretekle čase.

**NE BOMO ODNEHALI, DOKLER
AVSTRIJA NE BO IZPOLNILA
SVOJIH OBVEZNOSTI**

Zveza komunistov, vlada socialistične federativne republike Jugoslavije in vsi delovni ljudje v naši domovini se tudi s tem izzivanjem in poskusi ustvarjanja novega žarišča napetosti v tem delu Evrope ne bodo dali ustraševati. Še naprej se bomo odločno in neomajno bojevali za to, da bo Avstrija izpolnila vse obveznosti, ki jih je sprejela z državno pogodbo. Izpolnitev tega dolga bomo terjali vse dotlej, dokler ga Avstrija ne bo v celoti poravnala.

**NAŠA MATERIALNA IN MORALNA
MOČ — OSNOVA SOLIDARNE
POMOČI POSOČJU IN
KREPITVE ENOTNOSTI VSEH
JUGOSLOVANSKIH NARODOV
IN NARODNOSTI**

Družbeni odnosi, ki jih uveljavljamo v duhu nove ustave in osnutka zakona o združenem delu, bodo nedvomno veliko prispevali k širjenju zaupanja, odgovornosti in razumevanja za potrebe soljudi.

To materialno in moralno pomoč naše socialistične samoupravne skupnosti, ki temelji na družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju delovnih ljudi, bomo organizirano izrazili tudi pri solidarnostnem zbiranju in nudenju pomoči od potresa hudo prizadetemu Posočju. Prepričan sem, da bodo vsi delovni ljudje in občani kot vselej doslej od podobnih elementarnih nesrečah, izpolnili svojo človeško dolžnost, svojo solidarnost.

Tako kot doslej bomo tudi v prihodnje močni le, če bomo enotni. Medsebojna solidarnost delovnih ljudi, ki je postala neločljiva prvina družbenoekonomskih odnosov, dokazuje, da postaja naša družba vse bolj trdna, med seboj vse bolj čvrsto povezana in da nas nihče ne more in nas nikoli ne bo mogel razdvojiti.

Zato smo dolžni tudi v prihodnje ustvarjalno in odgovorno krepiti idejno in politično enotnost zveze komunistov Jugoslavije, bratsko sožitje jugoslovanskih narodov in narodnosti, prijateljske vezi z vsemi narodi sveta, načela naše neuvrščene politike, kar vse je globoko vtankano v temelje naše revolucije.

Ponosni smo na prehojeno pot, saj krepi naše zaupanje v lastne sile in odpira perspektivo v lepši jutrišnji dan. Hkrati pa smo tudi trdno odločeni, da bomo obvarovali, če bo treba tudi z orožjem v roki, vse sadove naše revolucije pred vsemi, ki nam bi jih hoteli odvzeti.

**REVOLUCIONARNO DELO JE
DALO IN ROJEVA VELIKE
SADOVE**

Dovolite mi, da na koncu v imenu centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije čestitam vsem organizatorjem in udeležencem stavke gradbincev in tekstilcev za njihovo predvojno in kasnejšo revolucionarno delo, ki je obrodilo tako velike sadove, vsem udeležencem današnjega slavlja pa želim še novih delovnih uspehov ter veliko osebne sreče v naši svobodni, socialistični, samoupravni, miroljubni in neuvrščeni Jugoslaviji.

Stavkajoče so materialno in moralno podprli delavci drugih strok, okoliški kmetje, trgovci in mali obrtniki. Naš posnetek je iz avgusta 1936, ko so se skupaj slikali stavkajoči delavci kranjske Jugobrune in okoliški kmetje, ki so jim pripeljali hrano

KAJ SMO STORILI...

Lastna stališča

Družbenopolitična naloga sindikatov — na vseh ravneh organiziranosti — je, da posegajo v vsa gospodarska družbena in politična dogajanja v družbeni skupnosti ter da tvorno sodelujejo pri razreševanju odprtih vprašanj. Žal se na marsikaterem področju dela sindikati, zlasti na nižjih ravneh svoje organiziranosti, predvsem pa v delovnih organizacijah, bolj formalno kot tvorno vključujejo v gospodarsko in družbenopolitično življenje.

Z drugimi besedami: namesto da bi v sindikalnih organizacijah razpravljali o perečih in odprtih vprašanjih, se ukvarjajo z manj pomembnimi nalogami. Če pa že obravnavajo »boleče točke«, se marsikje — poudarjamo, ne povsod, ampak marsikje — zadovoljijo zgolj z ovrednotenjem stališč in rešitev, ki so jih izoblikovali drugi, bodisi strokovni ali pa družbenopolitični oziroma samoupravni organi. Delež sindikatov pri razreševanju problemov je potemtakem v tem, da se z nakazanimi rešitvami preprosto — strinjajo.

Nedvomno ni moč zahtevati od sindikalnih organizacij, da bi o vseh vprašanjih, katerih se po naravi svoje družbenopolitične vloge lotevajo, izoblikovali svoja, lastna stališča in rešitve. Že strokovna usposobljenost sindikalnih organov, zlasti na nižjih ravneh organiziranosti, ni dovolj poglobljena, da bi se ta organizacija lahko lotevala zapletenih, dolgotrajnih in tudi drugih analiz stanja oziroma problemov in iskala najbolj ustrezne rešitve.

Vsekakor pa lahko sindikati tvorno delujejo na mnogih področjih, kjer strokovno poznavanje ni tako potrebno. Ni namreč potrebno, da sindikalna organizacija v podjetju izdela lastno analizo, denimo gospodarskega položaja delovne organizacije, da mimo strokovnih služb izračunava dohodek in stroške in tako naprej. Lahko pa — na podlagi gradiva, ki ga je zbrala strokovna služba, denimo zopet o poslovnem uspehu — izoblikuje lastno stališče o vzrokih za stanje, kakršno je. Seveda ne o vzrokih gospodarske narave, kot so razmere na trgu, cene surovin in izdelkov itd., pač pa predvsem o tistih vzrokih, ki tičijo v nas, delavcih samih. Torej: ali so za slab poslovni uspeh krivi tudi malomarni delavci, slaba organizacija dela, nespodbudno nagrajevanje komercialist, slabi strokovnjaki, slaba delovna disciplina (veliko izostankov z dela) in tako naprej. Vse to so vzroki, ki navadno ostanejo skriti za suhoparnimi številkami računovodskega bilančnega poročila, ki pa bi marsikje odločilno pripomogli k živahnosti in tudi konkretni razpravi o vzrokih poslovnih uspehov in neuspehov ter k uspešnejšemu odpravljanju slabosti. Osnovne organizacije sindikatov so svojim članom na tem področju ostale marsikaj dolžne.

BORIS RUGELJ

REPUBLIŠKI ODBORI SINDIKATOV ŽE OCENILI JAVNO RAZPRAVO O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

Odraž odgovornosti

V republiških odborih sindikatov Slovenije so že prejšnji teden začeli ocenjevati javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu in izpolnjevanje z njo povezanih nalog sindikatov. Razprava v republiških odborih je zdaj že končana. Včeraj so namreč bila še zadnja tri plenarna zasedanja RO (Sindikat delavcev papirne in grafične industrije Slovenije, Sindikat delavcev znanosti in visokega šolstva Slovenije, Sindikat delavcev energetike in premogovništva Slovenije).

V javno razpravo o »mali ustavi« je bilo v naši republiki vključenih pol milijona delavcev. Skupna značilnost vseh razgovorov o tem pomembnem dokumentu je, kakor lahko povzamemo iz razprav na sejah republiških odborov, da so zvečine povsod trezno in temeljito analizirali samoupravni položaj delavcev ter

dejavnosti v luči rešitev, kot jih nakazuje osnutek zakona o združenem delu, izrekli vrsto koristnih pripomb in dopolnitev in se seveda zavzeli za takojšen začetek spreminjanja razmer. Zato lahko rečemo, da so se zvečine uresničili, z akcijskim načrtom za izvedbo javne razprave opredeljeni napotki in priporočila. Tako je tudi zato, ker smo ponekod sicer bili priče tudi odklonom, formalizmu, stranpotem in podobnim negativnim pojavom, vendar je tudi v takih okoljih začelo prevladovati spoznanje, da gre za nalogo, ki jo velja opraviti temeljito in z vso odgovornostjo, kolikor prej — tem bolje!

V stališčih in ocenah, ki so jih v zvezi z javno razpravo sprejeli posamezni republiški odbori, so kajpak tudi razlike; seveda ne glede vsebine, ampak glede načina izvajanja nalog. Gre za docela razumljiv odsev specifičnih razmer, v katerih delajo in živijo delavci posameznih vej gospodarstva oziroma negospodarskih dejavnosti.

R. N.

ZELEZNIČARJI ŽE POMAGAJO

Brezplačni prevozi

Predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov vseh železničarjev Slovenije in Istre so sprejeli naslednja stališča o solidarnostni pomoči prizadetim krajem na področju Posočja in Tolminskega ob nedavnem ponovnem potresu:

1. Prvotno določilo o brezplačnem prevozu ostaja še vedno v veljavi za vse temeljne organizacije združenega dela, občane in druge organizacije na navedenem območju. Brezplačen prevoz velja za vse, ki prevažajo gradivo po progah Jugoslovanskih železnic, namenjeno za

obnovo objektov in stanovanjskih stavb, poškodovanih ob potresu. Prav tako velja brezplačen prevoz za vse, ki pošiljajo brezplačno solidarnostno pomoč prizadetemu območju po železnici.

2. Železničarji Slovenije in Istre bodo prispevali v solidarnostni sklad enodnevnih osebnih dohodek.

3. Republiškem in medobčinskemu štabu so na razpolago potrebne kapacitete tozd sekcij za vzdrževanje prog, Biroju gradbeništva in štabom pa ustrezni strokovnjaki in ekipe Gradbenega podjetja Železnikeškega gospodarstva Ljubljana.

Iz potokov reka...

O osnutku zakona o združenem delu smo doslej pospešeno in „po izjemnem voznom redu nalog“ razpravljali in pisali že toliko, da so prostodušni izvrševalci dnevnih politike dobili vtis, da bo — pologiki stvari — vse kaj hitro utonilo v pozabo, ko se bomo z vso zagnanostjo oprijeli naslednje naloge. Kdor se je globlje potrudil seznaniti z vsebino osnutka zakona, seveda ve, da smo doslej uspeli opraviti le uvodne korake v kakovostno samoupravno dogajanje, o katerem bomo razpravljali in ga poglobljali še leta in leta. Uvodna misel se nam je utrdila, ko smo pred nekaj dnevi poslušali predsednika

RS ZSS Janeza Barboriča na seminarju za sindikalne aktiviste v Dolenjskih toplicah. Janez Barborič je to „našo“ trditev (ki je bila seveda njegova) pojasnil na precej originalen in neposreden način: „Res je, da se je večina delavcev doslej seznanila z osnutkom zakona bolj površinsko kot ne. Z drugimi besedami, nekaj vedo, nekaj so slišali... Mi pa se moramo zavedati, da kdor zve za „nekaj“, hoče zvedeti več, kajti samo z „nekaj“ se ne da živeti.

Nas ta čas pravzaprav bolj zanima, kako se bo sindikat kot organizacija delavskega razreda vključil v taka delavčeva razmišljanja. Na kratko

je Janez Barborič seminaristom povedal, da bo sindikat moral vztrajati, da bodo v vseh temeljnih samoupravnih okoljih ponovili razpravo in spoznanje, kje so oni kot konkretni in živi delavci iz mesa in krvi v tem zakonu, če bomo ugotovili, da se dosedanja razprava na tako raven še ni uspešno povzpela.

Več in s številnejšimi osvetlitvami misli, ki smo jih skušali nakazati med našim kramljanjem o nekem seminarskem dnevu v Dolenjskih toplicah, bomo prav gotovo slišali prihodnji teden na republiški konferenci zveze sindikatov Slovenije.

I. TRATNIK

OBČINSKE KONFERENCE ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE OCENILE JAVNO RAZPRAVO O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

VOLJA IN POT

Po »voznom redu«, določenem z akcijskim programom za izvedbo javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, so se pred ponedeljkovo konferenco ZSS iztekle tudi občinske konference Zveze sindikatov Slovenije, na katerih so analizirali javno razpravo o »mali ustavi«, ocenili lastno aktivnost in še zlasti stanje, na kakršnega so opozorile ocene samoupravnih razmer; stanje, ki ga bo treba v duhu novega zakona začeti čimprej spreminjati vsepovsod, zlasti pa tam, kjer so se prej formalno kot ne lotili javne razprave.

Občinske konference Zveze sindikatov Slovenije so se praktično zvrstile v dobrem tednu dni in zato nikakor ne moremo poročati o vseh ali vsaj o večini. Z druge strani tudi ni mogoče izločiti »tipičnih«, kajti ob številnih skupnih značilnostih ima malodane vsaka občina tudi svoje značilnosti, kar je tudi vplivalo na izredno veliko število tornih ali kako drugače dopolnjeva njih predlogov, katerih vsebina bogati osnutek »male ustave«. Vse to tudi pomeni vzrok, da smo se odločili za krajši prikaz zgolj ene tistih konferenc, ki so dejansko usmerile pozornost k najbolj bistvenim vprašanjem in so o njih spregovorile na osnovi temeljite dokumentacije, trezno in z vso odgovornostjo. V mislih imamo konferenco litjskih sindikatov.

Predvsem velja omeniti, da analize samoupravnih razmer, ki so jih pripravili, za vsak kolektiv v tej občini natančno povedo, s kakšnimi težavami in načrti se sooča, kako je samoupravno organiziran zdaj in kako naj bi bil v prihodnje, kako je z odločanjem delavcev, dohodkovnimi odnosi, delegatskimi razmerji in tako naprej. Glede na stanje in pobude ali sklepe, ki jih že začinjajo uveljavljati, bi povzeli, da je bil tudi z javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu dosežen dokaj velik napredek pri uresničevanju družbenoekonomskih odnosov v združenem delu, samoupravnem organiziranju združenega dela in uresničevanja samoupravljanja delavcev. Tako torej lahko rečemo, da je bila javna razprava dejanski začetek akcije za dosledno uresničevanje tako ustave kot zakona o združenem delu. Kot doslej bosta seveda nosilca politične aktivnosti sindikalna organizacija in SZDL. Vanjo pa se morajo zares vključiti vsi dejavniki v občini. Zelo dobro je, da so se že dogovorili, kaj in kako bo kdo storil ter do kdaj.

Če vemo, da so svoje naloge kolektivno že opredelili z ocenami samoupravnih razmer in organiziranosti, oziroma vemo, da sindikat v občini tudi deluje po svojem programu, bi spregovorili le o nekaterih dolžnostih in nalogah »drugih« dejavnikov. Na konferenci so se med drugim dogovorili, da bo komisija za razvoj samoupravljanja pri

skupščini občine na podlagi svojih ugotovitev in analize, ki jo je pripravil občinski aktiv za izvedbo javne razprave, proučila doseženo stopnjo samoupravne organiziranosti delavcev in še zlasti ugotavljala, ali je delavcem zagotovljen položaj, ki ustreza

tako ustavni vsebini samoupravljanja kot hotenjem, ki jih vsebuje »mala ustava«. Če bi ugotovili odstopanja, mora komisija skupščini občine predlagati ukrepe, ki bodo zagotovili družbeno varstvo samoupravnih pravic in družbene lastnine. Take ukrepe naj skupščina sprejme v vseh primerih, če so v organizaciji združenega dela bistveno skaljeni samoupravni odnosi ali pa so težje prizadeti družbeni interesi oziroma če organizacija združenega dela ne izpolnjuje z zakonom določenih obveznosti. Naslednja bistvena dolžnost občinske skupščine je, da zagotovi nadzorstvo nad zakonitostjo dela in poslovanja organizacij združenega dela, še zlasti pa glede usklajenosti njihovih samoupravnih splošnih aktov z ustavo, zakonom in drugimi splošnimi akti, s katerimi morajo biti usklajeni.

Skupna dolžnost vseh dejavnikov v občini pa je, da v vseh primerih, kjer obstajajo pogoji za konstituiranje TOZD, predlagajo delavcem in organom upravljanja, naj v delovni organizaciji skličejo zbor delavcev, da o tem odloči.

R. N.

NAJ OSTANE MED NAMI

Ko so se v sredo dopoldne stavbe zaradi potresa tudi v Ljubljani počeno tresle, so bili slovenski družbeni pravobranilci samoupravljanja — zbrali so se na rednem sestanku — ravnokar na višku razprave. Na videz na potres sploh niso reagirali, temveč so nadaljevali s sejo.

Vprašanje je le, ali imajo tako dobre živce ali pa so pri opravljanju svojega dela tako navajeni na „potrese“, da se zanje sploh ne zmenijo več.

IO RO SINDIKATA DELAVCEV KOVINSKE INDUSTRIJE NA ZADNJI SEJI

Konec tovarne invalidov

Soglasje k zahtevkom za beneficirano delovno dobo v elektrolizi aluminija in za dimnikarje

Zadnja seja IO republiškega odbora sindikata delavcev kovinske industrije je bila sicer posvečena pripravi na sejo RO in oceno javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, ter pripombam, ki jih je zakonu namenila kovinska industrija. Kljub temu pa so v uvodnih točkah dnevnega reda člani izvršnega odbora temeljito ocenili — in tudi podprli — družbeni dogovor o programu in načinu opravljanja strokovnih izpitov ter predloga za uveljavitev skrajšane — beneficirane — delovne dobe za nekatera delovna mesta v elektrolizi aluminija ter za dimnikarje.

Medtem ko pri dimnikarjih najbrže nikdar ne bo moč odpraviti nevarnosti in težkega dela in je njihova zahteva nesporna, pa so člani IO ob želji TGA Kidričeve, da za 26 skupin delovnih mest v elektrolizi aluminija uveljavijo skrajšano delovno dobo, omenili, da bi lahko podjetje za odpravo težkih delovnih pogojev že prej lahko marsikaj storilo. Resda so tehnološke spremembe povezane z velikanskimi stroški, elektrolizirali v Kidričevem in pri Šibeniku sta najstarejši pri nas in edini, za katere se uveljavlja beneficirana doba, so pa izboljšave v minulemu letu v Kidričevem dokaz, da je očitke IO upravičen. Res pa je, da so delovni pogoji še

vedno tako težki, da se je kljub znanemu stališču sindikatov, da ne podpirajo širjenja delovnih mest, za katere velja beneficirana delovna doba, izvršni odbor odločil podpreti zahtevo TGA. Tej odločitvi je kajpak botrovalo tudi dejstvo, da bo podjetje z velikim vlaganjem do leta 1980 moderniziralo elektrolizo in odpravilo »delavnico invalidov«. Doslej menda še noben delavec (po besedah predsednika sindikata TGA Antona Kurilica) ni dočkal redne pokojninske dobe!

IO je po daljši razpravi in ovrednotenju vsakega posameznega člana družbenega dogovora o programu in

IZ REPUBLIŠKIH ODBOROV

SINDIKAT DELAVCEV PROMETA IN ZVEZ SLOVENIJE: komisija za ekonomska vprašanja je obravnavala gradivo za pripravo predloga družbenega dogovora o skladnem razvoju prometa in zvez v Sloveniji. Komisija za samoupravljanje je na svoji seji obravnavala pripombe k elaboratu o integraciji VIATOR—SAP Ljubljana. Predsedstvo sindikalne konference za cestno gospodarstvo pa je na razširjenem sestanku sprejeto o vsebini javne razprave o osnutku zakona o združenem delu in o nalogah, ki jih bo treba še opraviti, v eni točki dnevnega reda pa je ocenilo gospodarjenje in rezultate uveljavljanja samoupravnega sporazuma o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke v slovenskem cestnem gospodarstvu v prvem polletju letos.

SINDIKAT DELAVCEV BANK, SDK IN ZAVAROVANSTVA SLOVENIJE: RO je na plenarnem zasedanju med drugim ocenil delitev sredstev za osebne dohodke za leto 1975 v skupini bank, SDK in Narodne banke Slovenije. Razpravljal je o ustanovitvi zavarovalne skupnosti Triglav in prislunih informacij o pripravah na ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti za izobraževanje in vzgojo delavcev v SDK, Narodni banki in poslovnih bankah.

SINDIKAT DELAVCEV UPRAVE, PRAVOSODJA IN DRUŽBENOPOLITIČNIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE: Na seji republiškega odbora so razpravljali tudi o družbenem dogovoru o enotnih osnovah in merilih za oblikovanje sredstev za delo državnih organov in dohodka delavcev delovnih skupnosti teh organov.

SINDIKAT LESNE INDUSTRIJE IN GOZDARSTVA SLOVENIJE: RO je na plenarni seji med drugim obravnaval uresničevanje stališč republiškega odbora o ukinjanju nočnega dela žensk, opredelil pa je tudi naloge RO in njegovih organov do konca letošnjega leta.

SINDIKAT DELAVCEV TRGOVINE SLOVENIJE: Republiški odbor je izoblikoval stališča o obravnavanju preporačitev samoupravnega sporazuma dejavnosti v letu 1975.

Ali ste v vaši organizaciji že izbrali sindikalnega zaupnika Prešernove družbe?

Doslej najuspešnejši zaupnik Prešernove družbe v delovni organizaciji je IVAN LORENCI iz slovenjebistrškega „Impda“, ki je zbral za letošnje knjižne zbirke 445 naročnikov.

OD TOLMINA DO BOVCA, OD KOBARIDA DO BREGINJA

Solidarnost prinaša novo upanje

O potresnem Posočju vemo pravzaprav vse. Dnevni tisk, radio in TV so nas oskrbeli s podatki o stopnjah potresnih sunkov, porušenih hišah, škodi, o organizacijskih naporih štabov, najširši solidarnostni akciji... Kakor imamo svoje velike ali majhne težave, naša srca pospešeno bijejo za ljudi v Posočju, ker je pač tako, da mora kri teči tja, kjer je najbolj manjka.

Novinarska ekipa DE, ki je v četrtek zgodaj jutraj odšla v ogrožene kraje, ni imela namena prispevati svojega deleža k izpopolnjevanju statistične bere, temveč smo želeli spregovoriti predvsem z ljudmi, ki so jim potresi zadnje čase »čisto blizu« in prisluhniti njihovemu pripovedovanju o njihovih čustvenih in razumskih reakcijah od vsega, kar so zadnje čase doživeli. Potovali smo od Tolmina do Bovca in od Kobarida čez hribe do Breginja.

Presenetljivo je, da v Tolminu škode ni kaj dosti videti. Tudi ljudje so mirni, čeprav zunanji videz pri prenekaterem lahko vara, kajti nagonski odpor do tresenja zemlje niti približno ni odvisen samo od stopnje po Merçallijevi lestvici temveč morda še najbolj od občutka, da ne veš, kaj se bo v resnici zgodilo prihodnjo sekundo.

Ob Soči navzgor rastejo od naselja do naselja vidni znaki treh hudih potresnih sunkov in »malega milijona« majhnih. Stara arhitektura se kaže vse bolj nemočna, kupi ruševin so vse večji, rdeči križi na stavbah številnejši, ljudje pa vse bolj nemočni, na videz brez pravega navdušenja za popravila, kajti nihče ne ve, če ne bodo jutri imeli hujši tunek, ki bo razvrednotil dobršen del osedanih prizadevanj.

Pravo olajšanje je, ko se za Srpenico in Zago (na vrhu lestvice prizadetosti) Bovec že kaže v bolj umirjeni in skorajda vsakdanji podobi. To je očitno tudi po vedenju stotine holandskih dopustnikov, od katerih so po »tresoči sredi« nekateri hoteli pobegniti domov, potem pa se je večina le odločila za podaljšanje bivanja v bovških hotelih.

Vendar prišli smo zaradi mnenja tistih, ki so najbolj prizadeti, zato smo spet v Žagi in Srpenici... Ljudje so bolj zadovoljni, ker jim ne primanjkuje cementa in drugega gradbenega materiala in pohvalno govorijo o delovnih uspehih »Jugoslavije v malem«. Njihov optimizem pa najbolj izraža šala, da je za potresom najhujši problem to, da imamo v naši državi veliko jedilnikov. Skušajo seveda ustreči vsem okusom.

Vse izven Posočja nas najbolj skrbi — pustimo ob strani morebitne težave z gradbeno preskrbo, strokovnjaki, organizacijo, načrti in podobnim — da ne bi morda prebivalci najbolj prizadetih naselij klonili in se nehali boriti za svoj novi ali obnovljeni dom. Iz posamičnih pogovorov in njihovega številčnega razmerja ne moremo napraviti pravega zaključka, katerih je več: pesimistov ali optimistov. Kljub vsemu se nam je zdel najbolj prepričljiv od let vključen možak iz Srpenice: »Vidite hišo za mojim hrbtom? Pravkar so mi jo porušili. Nova bo do zime komaj pod streho. Zimo bomo preživeli v leseni baraki. Hudo? Je bilo tudi že kaj huj-

„Naše hiše so zadnji potresni sunek odlično prestale,“ so povedali koroški zidarji, ki delajo v Idrskem. Doslej so koroški zidarji stanovali v zadržnem domu, vendar so jim — po zadnjih potresnih sunkih — začeli postavljati barako.

Breginj: hiša se je praktično podrla, vendar bi pode, ki so ostali celi, radi uporabili za gradnjo stanovanjske barake. Reševanje je nevarno in treba bo najti primernejši način, kako osvoboditi nepoškodovan pod iz ruševin.

šega in me tudi zaradi tega ne bo konec!»

Verjeli smo mu, ker ni bil ne pesimist, ne optimist, temveč je na enostaven način predstavil svojo življenjsko realnost. V to pa vsekakor sodi predvsem zaupanje vase. Slišal je za pomoč in solidarnost! Njegove starčevske oči so videle že marsikaj, niso pa mogle videti kolon »solidarnostnih« prikolic, ki smo jih mi srečevali med Tolminom in Idrijo, ko so se pomikale proti Posočju. Ko jih bo videl, bo morda celo pomislil, kako je bila tista njegova napoved o baraki morda le preveč črnogleda.

BREGINJSKI KOT SE ŽIVI

Breginjski kot je bil na naši strani meje že ob prvem potresu najbolj prizadet. Odpadel omet, razpoke v stenah, prerešete stene in celo nekaj podrtih hiš. Takrat so dejansko škodo lahko ocenili le strokovnjaki. Bežnemu obiskovalcu — razen razbite strešne opeke na ulicah in nekaj »razpokic« v zidu, hiše v Breginjskem kotu niso kazale drugega. Rdeča znamenja na stenah hiš so bila za bežnega obiskovalca večkrat

nerazumljiva. Zakaj porušiti hišo, ki je taka, kot je bila prej? Toda...

Novi potresni sunki v soboto in ponedeljek so v največ primerih pokazali, da so imeli tisti, ki so ocenjevali škodo, prav. »Neznatne« razpoke so postale široke ali pa jih preprosto ni več, ker se je hiša s takimi razpokami podrla.

Čim bolj sem se od Kobarida bližal Breginju, večje so bile spremembe na prizadetih hišah. Le nekaj dni pred potresom sem bil v vaseh Breginjskega kota, zato sem vsako spremembo lahko takoj opazil.

Staro selo — razrahljane strehe in tu pa tam ob cesti kup razbite opeke.

Potoki — rdeča zastavica ob cesti, ki naj bi opozarjala na nevarnost in res: poslopje neposredno ob cesti je imelo na steni široko razpoko, ki je grozila, da se bo stena zrušila na cesto. Neprijeten občutek, ko to vidiš in nehote hitreje pelješ mimo.

Borjana — poleg že opisanih znamenj novega potresa so se prikolice pred in za vasjo pomnožile in ljudje, ki

„Niti ena hiša v Robedišču po zadnjem potresu ni utrpela nikakršne škode,“ je zatrdil Jože Centič iz Robedišča. „Vse, kar so popravili brigadirji in gradbeni delavci, je vzdržalo potres. Žal pa je res nekaj, da sanirana hiša pomeni le trdno in močno ogrodje in streho in da kljub temu, da nekateri že imamo sanirano hišo, še vedno spimo pod šotorom. Res je prikolic na Tolminskem dovolj, toda po cesti v Robedišče jih ne morejo pripeljati. Zato si vsi čimprej želimo iz šotorov med trdne in tople zidove. Še veliko dela nas čaka...“

so pred zadnjimi potresnimi sunki že kar prebivali v hišah, so se zopet preselelili v prikolice.

Nekaj kilometrov pred Breginjem te prometni znak opozori na zožanje ceste. Za dlan široka razpoka sredi ceste jasno nakazuje, da cestišče zaradi potresa drsi navzdol. Več je takih znamenj in več razpok in skoraj da ne razumem, kako si vozniki težkih tovornjakov upajo tam preko.

Breginj — večine hiš, ki so prej nosile rdeče znamenje, ni več. Potres je potrdil mnenje strokovnih komisij. Veliko je ruševin v Breginju. Vseeno pa še daleč ni res, da Breginja ni več. Dokler so tam Breginjci, pa čeprav trenutno živijo v prikolicah in so po zadnjih potresnih sunkih skorajda na robu obupa, razdražljivi in nepripravljeni za kakršenkoli razgovor, so še vedno tam. Niso obupali, ker so navezani na svoj kraj in morda tudi zato, ker jih vsakdanje delo na polju in pri živini priganja in odganja od temnih misli. Ko se človek pogovarja z njimi, dobi vtis, kot da je za njih bolj pomembna streha nad hlevom kot pa nad lastno glavo. Vsi pa se bojijo kredita. Ne vem sicer zakaj, toda zatrjujejo, da ga bodo težko oziroma ga sploh ne bodo mogli vrniti. Tako nekako misli tudi 74-letni Stanko Drlikar iz Logje pri Breginju. »Ne bi rad otrokom zapustil dolga na hiši, kajti sam ga tako in tako ne bi mogel odplačati s pokojnino. Na naši hiši so se ob zadnjem potresu le razpoke še bolj povečale.« In morda ravno zato Drlikar ni za kredit. Njegova hiša še vedno stoji. Drugače seveda mislijo v Breginju tisti, katerim je od hiše ostal le kup ruševin.

Vse več jih je, ki bi čimprej radi trdne zidove in jim je vseeno ali v popravljeni ali pa v novi hiši. Zima je namreč pred vrati.

In potem — Robedišče. Vas leži pravzaprav ob sami meji. V njeno osebno izkaznico bi lahko napisali, da ima 34 hišnih števil, 35 PREBIVALCEV, 62 glav živine. In še to: le dva vaščana prejemata pokojnino. Ostali so odvisni od svojega dela, od kmetovanja — predvsem od mleka in sira.

Robedišče so že pred več kot mesecem dni začeli obnavljati brigadirji in gradbeni delavci. Zato je slika te vasi danes ali pred tednom dni bistveno različna od ostalih krajev. Tu ni podrtih hiš.

SOLIDARNOST PRINASA NOVO UPANJE

Naši ljudje ob gornji Soči se neradi smejejo na glas in tudi jokajo bolj zase. Zadržani so. Navajeni so na trdo življenje. Trmasto se oklepajo svojega koščka zemlje, čeprav jim reže prej tanko rezino kruha kot pogačo.

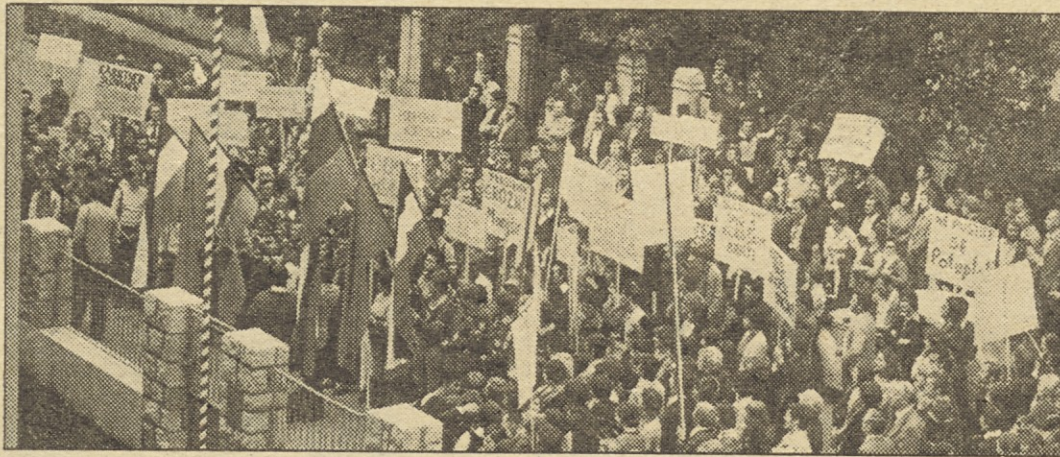
Morda so doslej živeli tudi preveč odmakneno. Razumeti jih moramo, ko zdaj odkrivajo pravcati novi svet, ko so morali poklekniti pred naravnimi silami, ki so daleč presegle njihove moči, vendar so se obenem spogledali iz oči v oči s solidarnostno akcijo, ki ni »tam nekje«, temveč je prinesla novo upanje v Breginj, Srpenico, Zago...

Poročali so:
ANDREJ AGNIČ
MARJAN HORVAT
IGO TRATNIK

Bolj kot stanovanjske stavbe so bili v vaseh Breginjskega kota prizadeti hlevi. Ker pa je živina osnovni vir za preživljanje ljudi v teh krajih, so v Robedišču in Podbeli začeli postavljati skupni hlev.

Po protestnem zborovanju na Trgu revolucije v Ljubljani, na katerem je govoril sekretar sveta ZK ČGP Delo in član mestnega komiteja ZKS Drago Pleško, je 1500 ljubljanskih mladincev mimo odšlo v dolgem sprevedu do poslopja avstrijskega konzulata, kjer je njihova delegacija izročila avstrijskemu generalnemu konzulu protestno pismo. Foto: Andrej Agnič

Ogorčenje, gnev, obsodbe

Napovedano štetje manjšin v Avstriji in postopki tamkajšnjih vladnih in drugih organov ter organizacij, ki so odkrito naravnani k ustrahovanju slovenske in hrvaške manjšine in k reviziji državne pogodbe, v naši javnosti vzbujajo vse večje ogorčenje, proteste, gnev in obsodbe. Delovni ljudje in občani pošiljajo družbenopolitičnim organizacijam, sredstvom javnega obveščanja, konzulatom in ambasadami republike Avstrije v Jugoslaviji protestna pisma, telegrame in resolucije, v katerih protestirajo proti dogodkom, posebej še proti ozivljanju nacizma v sosednji deželi in od-

ločno zahtevajo spoštovanje pravic naših manjšin, zagotavljenih z avstrijsko državno pogodbo.

Tako delavci SGP Tehnik iz Škofje Loke v svojem protestnem pismu med drugim poudarjajo, da so nespoštovanje 7. člena avstrijske državne pogodbe, teroristični izpadi in podiranje dvojezičnih napisov delo neonacističnih krogov, ki hodijo po stopnjah nacistov.

V protestnem pismu, ki smo ga prejeli iz Zgornjesavinjske kmetijske zadruge iz Mozirja je rečeno tudi naslednje: „Izražamo upanje, da bodo v Avstriji

prej ali slej prevladale sile razuma in humanosti ter preprečile izvajanje etnocida nad našimi rojaki... Tistim pa, ki si z vsemi močmi prizadevajo potopiti manjšine v germansko morje, želimo ponoviti zgodovinsko izročilo, da naroda ali manjšine, ki ima svojo kulturo, nacionalni ponos in ki se bori za pravično stvar, ni mogoče uničiti z nobeno silo.“

Delavci PTT podjetja Kranj pa v protestnem pismu med drugim najostreje obsojajo način, kako v Avstriji obravnavajo probleme narodnih manjšin Slovencev na Koroškem in Hrvatov na Gradiščanskem, jim jemljejo

osnovne pravice in jih skušajo uničiti z nameranim preštevanjem. Zato tudi zahtevajo, da avstrijska vlada izpolni svoje obveznosti, določene v državni pogodbi in ustvari v Avstriji tako ozračje sodelovanja, ki bo dvema sosednjima državama omogočilo živeti v mirnem sožitju.

Na protestnem zborovanju se je v sredo v Ljubljani na Trgu revolucije zbralo tudi okoli 1500 mladincev iz ljubljanskih grafičnih podjetij, založb, Šolskega centra tiska in papirja in podjetja Tuba, ki so prav tako podprli boj naše manjšine na Koroškem.

Kdo ima platno in škarje?

Letos je več organov na zvezni ravni razpravljalo o črnih gradnjah, med drugim nedavno tudi biro skupščine SFRJ za vloge in pritožbe ter podobna komisija predsedstva SFRJ. Soglasna ocena teh forumov je bila, da se proti črnim gradnjam ne bi smeli boriti „za vsako ceno“ in da teh objektov ne bi smeli tako šablonsko

birokratsko togi, samo korak čez občinsko mejo, torej „le čez njivo“, pa v drugi občini veljajo bistveno drugačna merila – bolj strpna, življenjska, realnejša.

Seveda se ob tem lahko vprašamo, kdo ima potemtakem v rokah platno in škarje pri uresničevanju urbanistične politike ter v odnosu do črnih gradenj? Kako naj torej razumemo dokaj strpna načelna stališča v zveznih organih, ki pa v občinskih upravnih telesih marsikje naletijo na gluha ušesa? Je morda tisto, kar ugotavljajo in priporočajo v svojih sklepih in stališčih zvezni organi, samo nekakšno „leporečje“, le teoriziranje, s katerim nimajo kaj početi, ker je daleč od stvarnosti? Ali pa je torej občinska praksa pogosto preveč pod vplivom administrativnega aparata, brez izostrenega političnega poslušanja za potrebe in težnje ljudi in seveda tudi brez odločilnega vpliva občanov.

MARJAN OSOLNIK, član republiškega IS na proslavi mariborskega občinskega praznika:

Z najnovjšimi zakoni je Avstrija krenila na pot grobe pritisaka na manjšino in poslabšanja odnosov z nevrščeno in so-

I. P.

Komunist za DE

stlačiti v eno samo vrečo, kot hruške in krompir. V komisiji predsedstva SFRJ so med drugim poudarili, da naj bi podirali le tiste objekte, ki jih pod nobenim pogojem ni mogoče vključiti v urbanistične načrte, ker so pač s stališča družbe resnično nevdržni in škodljivi. „Urbanistične načrte bi morali čim bolj prilagajati obstoječemu stanju, saj te načrte izdelujejo strokovnjaki zato, da bi služili ljudem, ne pa občinskim planerjem,“ so med drugim poudarili v tej komisiji.

Medtem ko se omenjeni in še nekateri zvezni organi zavzemajo za trezna, bolj življenjska in manj toga, torej realnejša stališča do črnih gradenj in s tem do urbanizacije sploh, pa skoraj vsak dan znova slišimo, kako v nekaterih občinah te probleme zaostrejujejo in jih obravnavajo strogo „uradno“. V komisiji so ugotavljali, da bi se marsikatera občina lahko sama potrkala na prsi in pometla pred svojim pragom, saj nekatere slabosti v občinah delujejo kot voda na mlin črnih gradenj. Tako občinska administracija vedno počasneje rešuje nekatere zadeve, povezane z urbanizacijo in stanovanjsko gradnjo. V Ljubljani ugotavljajo, da morajo gradbena podjetja za gradbeno dovoljenje zbrati že okrog 120 (!) najrazličnejših dovoljenj, soglasij in podobnih „papirjev“. Lahko si samo mislimo, kako se v boju s takšno „papirnato hipotrofijo“ lahko uveljavlja posameznik, ki želi zidati hišo. Urbanistična dokumentacija vse bolj zaostaja za razvojem in je marsikje že povsem zastarela, nezivljenjska.

V komisiji so tudi ugotavljali, da komunalni prispevki, ki so bili že doslej visoki, še bolj rastejo in so postali danes za mnoge graditelje hiš skoraj nepremostljiva ovira. Niso tudi redki primeri, da so v neki občini v odnosu do črnih gradenj in do urbanizacije prav

TISKOVNA KONFERENCA

Dobra zdravstvena zaščita

Izboljšane razmere v zdravstvenem varstvu, vendar bi z drugačno organiziranostjo lahko povečali učinek te službe in prihranili precej sredstev

Republiški odbor sindikata delavcev gradbeništva Slovenije je v minulem tednu organiziral pogovor s časnikarji o več pomembnih vprašanjih, s katerih razrešitvami se ta sindikat ukvarja. Tako je med drugimi temami obrazložil dosedanja potek in rezultate javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, osvetlil vzroke za letošnje slabše rezultate gospodarjenja v gradbeništvu, poudaril delež

gradbenih delavcev pri proslavi štiridesete obletnice stavke gradbenih in tekstilnih delavcev v Sloveniji ter nanizal delo in naloge sindikata pri uresničevanju normalnih življenjskih in delovnih razmer delavcev v tej dejavnosti.

Ker bomo ostalim temam posvetili kasneje in drugje v časniku več prostora, tokrat podrobneje omenjamo zadnje „poglavje“ debate na tiskovni

konferenci: delu komisije RO za socialna vprašanja, standard in zdravstveno varstvo torej. Komisija je imela izjemno obsežno delo, saj se je ukvarjala z vsemi vprašanji, ki sodijo na področje socialne, življenjskih in delovnih standardov, zdravstvene zaščite, se pravi od samoupravnega sporazuma o minimalnih standardih za urejanje samskih domov, delavskih naselij in provizorijev na gradbiščih,

ki ga je bilo treba dopolniti v skladu z določili zakona o združenem delu, prek priprav posebej o zdravstveni zaščiti in varstvu pri delu v delovnih organizacijah, prek vprašanj prehrane pri delu, proučitev zahtevkov za beneficirano delovno dobo do proučevanja družbene problematike izgradnje stanovanj...

Na podlagi posvetov, anket in neposrednega delovanja v delovnih organizacijah se je komisija dokopala do spoznanja, da se je varstvo pri delu znatno izboljšalo, da ponekod delovne organizacije razpisujejo celo interne inovacijske natečaje, vezane na to temo. Tudi v zdravstvenem varstvu je položaj boljši, kot je bil pred leti, čeprav bi lahko dejali, da ga je moč z boljšo organiziranostjo in povezanostjo te službe še izboljšati in tudi poceniti. Pri tem bi največ pridobili delavci, zaposleni v manjših delovnih organizacijah, ki same nimajo možnosti, da bi si omislile lastno ambulanto, pa so delavci ponavadi zdravstveno pregledani samo takrat, ko začnejo delovno razmerje. Komisija je, skladno s sindikalnimi načeli, „ostro“ ovrednotila sleherni zahtevek za uveljavitev skrajšane delovne dobe in pristaja samo na takšne zahteve, kjer v resnici ni moč s tehnologijo izboljšati delovnih razmer.

E. K.

DRAVOGRAJSKA PRIZADEVANJA ZA NADALJNJE POGLABLJANJE SAMOUPRAVNIH ODNOSOV

NOVA SPOZNANJA ZA AKCIJO

Bogata razprava o osnutku zakona o združenem delu že spodbuja proces spreminjanja družbenoekonomskih odnosov

Prizadevanja, da bi kritično ocenili samoupravne razmere v temeljnih samoupravnih celicah ter se hkrati dogovorili za odpravo pomankljivosti pri dosedanjem uresničevanju ustavne vsebine družbenoekonomskih odnosov v združenem delu ter slabosti v organiziranju združenega dela in nedoslednosti pri uresničevanju neposrednega samoupravljanja in delegatskih odnosov, v Dravogradu niso dala v celoti željenih rezultatov.

O osnutku zakona o združenem delu so v tej občini koroške regije razpravljali v delovnih kolektivih najprej v okviru samoupravnih skupin, na članskih sestankih pa so se delavci izrekli o vsebini osnutka zakona ter o akcijah za spreminjanje in poglobljanje samoupravnih odno-

sov. Javne razprave se je udeležilo okrog 85 % vseh delavcev. Slabša je bila udeležba na javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu v krajevnih skupnostih; najboljši nezadovoljni pa so z razpravo v okviru samoupravnih interesnih skupnosti. Tam, kjer so jo opravili, je bila slabo pripravljena, drugod pa so jo opravili v zadnjem trenutku.

V Dravogradu zdaj tudi ugotavljajo, da posamezni vodilni delavci niso storili vsega, kar bi lahko, da bi se v tej pomembni akciji kar najbolj uveljavile osnovne organizacijske sindikata. Pravočasno niso pripravili potrebnih analiz. Slišati pa je bilo nekatere pripombe, tudi take, da se jim vsiljuje nekaj, kar ni v interesu kolektiva.

Seveda pa taki in podobni primeri ne pomenijo, da v večini samoupravnih okolij niso pripravili podrobnejših ocen samoupravnih razmer ter sprejeli dogovore za izpolnitev samoupravne zakonodaje in samoupravnih odnosov, tako v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih ter v samoupravnih interesnih skupnostih.

Med dosedanja razprava so v nekaterih samoupravnih okoljih že ugotovili, da bo treba poslednje uveljavljati dohodkovne odnose, izpopolniti samoupravne in druge akte ter ustvariti pogoje za neposredno samoupravo delavcev in uveljavljanje delegatskih razmerij ter tudi bolj razmahniti procese sodelovanja in povezovanja.

Med obravnavo sedanje samoupravne organiziranosti so, na primer, v Tekstilni industriji Otiški vrh pri Dravogradu ugotovili, da je treba samoupravno organiziranost poglobiti z ustanovitvijo novih temeljnih organizacij združenega dela ter dopolniti samoupravne akte. V več delovnih organizacijah, ki nimajo temeljnih organizacij združenega dela, so samoupravni akti zastareli, saj so bili nekateri sprejeti že v letih 1968 in 1969. V temeljnih organizacijah združenega dela Gozdarstva in lesne industrije Lesna Slovenj Gradec na območju občine Dravograd pa bo treba na novo opredeliti dohodkovne odnose ter družbenoekonomski položaj temeljnih organizacij združenega dela. Pospešiti bo treba še prizadevanja, da se nekateri doseda-

nji dislocirani obrati samoupravno preoblikujejo v temeljne organizacije združenega dela.

Dosedanja razprava je opozorila tudi na ugotovitev, da je delo organov delavskega nadzora še vse prebogosto podrejeno interesom vodilnih struktur. Pri tem pa komisije oziroma odbori enostavno pozabljajo na izvajanje sklepov samoupravnih organov.

Kljub nekaterim slabostim, ki so jih v Dravogradu ugotovili, pa je vendarle dosedanja javna razprava o osnutku zakona o združenem delu dala vrsto novih pobud za poglobljanje samoupravljanja in samoupravnih odnosov ter za uveljavitev novih družbenoekonomskih odnosov.

R. B.

GRADBENIKI LETOS V TEŽKI ZAGATI

Rez v substanco

Položaj se sicer izboljšuje, toda težko bo nadomestiti 489 milijonov din izgube ob polletju

Menda se nobena dejavnost pri nas ni tako kot gradbinci (v najširšem pomenu te besede) donedavna sončila pod blagodejnimi žarki velike konjunktore in tako grobo občutila letošnje gospodarske zagate. Upad investicij, tako v industriji kot v stanovanjski gradnji (kjer je v gradnji znatno premalo stanovanj, da bi v naslednjem obdobju lahko pričakovali normalni obseg stanovanjske gradnje), je najbolj prizadel gradbeno operativno in industrijo gradbenega materiala. Hkrati pa so bile slabše tudi vremenske razmere. Tako je slovensko gradbeništvo v prvem polletju prigospodarilo za osem odstotkov manj dohodka kot v enakem lanskem obdobju, hkrati pa je zarezalo tudi, kot pravimo, v lastno substanco.

Ob polletnih obračunih se je izkazalo, da je gradbeništvo prigospodarilo skupno 489 milijonov din izgube. Od tega zneska sicer največji del odpade na račun nedoseženega dohodka, 69 milijonov dinarjev pa je izgube pri substanci. Podatek pa navsezadnje ne preseneča, saj je gradbeništvo znatno radodarnije trošilo dohodek, kot ostalo gospodarstvo, pri tem pa je imelo nemara celo izrazito bolj neugodne pogoje gospodarjenja, kot ostalo gospodarstvo. Mislimo na veliko odvisnost od investicijske sposobnosti ostalega gospodarstva.

Glede na to, da so se v letošnjem polletju kljub nekaterim olajšavam (manjši davki, prispevki in druge datjave iz dohodka) vendarle v celoti vzeto povečale obveznosti, ki jih de-

lovne organizacije morajo poravnati prej, preden pridejo do dela družbenega proizvoda, ki je namenjen za delitev v TOZD, se je ta del družbenega proizvoda glede na lanski obseg zmanjšal za skoraj 4 odstotke. Ker pa so se hkrati v letošnjem prvem polletju povečali tako osebni dohodki, kot vsi prispevki družbenopolitičnim skupnostim in interesnim skupnostim, sredstva za stanovanjsko gospodarstvo ter tudi amortizacija, je ostanek dohodka - tisti del, ki gre v sklade, drastično upadel. Pri čisti gradbeni operativi se je ostanek dohodka za sklade zmanjšal za polovico, v industriji gradbenega materiala v poprečju za 89 odstotkov, pri čemer prednjačijo cementarne in tovarne bitumenskih izdelkov z 97-od-

stotnim zmanjšanjem, opekarne pa s 94-odstotnim zmanjšanjem ostanka dohodka.

Takšno poslabšanje gospodarskega položaja so občutili tudi gradbeni delavci pri mesečnih prejemkih. Čeprav so se sicer neto osebni dohodki nominalno povečali za 17 odstotkov, so gradbinci na lestvici osebnih dohodkov krepko zdrknili. Medtem ko so še lani bili glede na okvir, ki ga dopušča posamezni samoupravni sporazumi o delitvi OD, med 35 sporazumi s področja gospodarstva na 16. mestu, so letos pristali na dvajsetem. Pod po-prečnim republiškim mesečnim osebnim dohodkom so industrija gradbenega materiala v celoti, gradnje, zaključna dela in obrt.

Resda se položaj, kot gradbeniki sami ugotavljajo, že izboljšuje, tako da bodo rezultati gospodarjenja že po devetih mesecih boljši. Vprašanje pa je, ali bo glede na bližajoči se konec sezone gradenj ta dejavnost sposobna do konca letošnjega poslovnega leta nadomestiti dosedanje poslovne izgube.

B. RUGELJ

ŽTP LJUBLJANA V IZREDNO TEŽKEM GOSPODARSKEM POLOŽAJU: MILIJARDA IZGUBE

Omrtvičena železnica

ŽTP Ljubljana predlaga, naj bi SIS za železniški in luški promet poskrbela za pokrivanje stroškov infrastrukture, ŽTP pa za tekoče poslovanje - izgube že blokiral investicijsko dejavnost

Železniško transportno podjetje Ljubljana je tako kot vsa jugoslovanska železniška podjetja v hudih finančnih škripcih. Ker dosedanje delne rešitve niso zadostovale, je v letošnjem letu izguba dohodka že preseгла 700 milijonov dinarjev. Skupaj z lanko, še nepokrito izgubo, pa je izguba ŽTP Ljubljana ob letošnjem polletju preseгла milijardo dinarjev. Do konca leta pa bo samo izguba, ustvarjena v letošnjem poslovnem letu, preseгла 1,2 milijone dinarjev.

Posledice so občutne in tudi daljnosežne: že zdaj je povsem blokirana uporaba amortizacije iz lanskega in letošnjega leta za program investicij. Ker slovenske železnice zavoljo izgub v preteklih letih že prej niso mogle dovolj hitro modernizirati prog in načina transporta, so zavoljo izrabljenih - tako fizično kot tehnološko-prometnih sredstev v dokaj slabem položaju. Na nekaterih magistralnih progah je omejena hitrost prevoza. Podjetje tako zelo težko sledi povečanju obsega prometa v letošnjem letu: vsak dan bi lahko železnica prepeljala za 200 vagonov več tovora, kot pa ga zmore, kljub precejšnjemu številu izposojenih vagonov. Zaradi tako velikega izpada dohodka pa ŽTP večkrat ni sposobno zagotoviti plačila poslov (v skladu z zakonom o zavarovanju plačil), krediti, ki jih najema za premostitev težav, pa so kajpak dragi in obresti obremenjujejo že tako težak položaj.

V ŽTP Ljubljana ugotavljajo, da bodo morali prve spodbudne rezultate lastnega programa stabilizacije gospodarjenja, kot so hitri in ceneni prevozi zelenjave iz Makedonije v Slovenijo, hitri nočni prevozi, dopolniti še boljše izkoriščenosti osnovnih sredstev in s povečevanjem produktivnosti dela. Hkrati bo treba slovenskemu gospodarstvu omogočiti boljše prometno povezavo s trgi v drugih republikah.

Razumljivo pa je, da ti notranji ukrepi nikakor ne bodo mogli odločilno prispevati k trajnejšemu in popolnejšemu odpravljanju vzrokov sedanjega težkega položaja železnice. Zavoljo tega je ŽTP Ljubljana

sečno pri SIS, priznavala pa ŽTP na osnovi dejansko opravljenih takimenovanih reduciranih tonskih kilometrov (skupni imenovalec za opravljeni tovarni in potniški promet).

Razliko med izpadlimi transportnimi dohodki in stroški infrastrukture, ki znaša 130 milijonov dinarjev, pa naj bi pokrili z diferenciranim povišanjem tarif. Da bi ta znesek pokrili, bi morale biti tarife že v začetku leta povišane v poprečju za desetino... Takšen je predlog ŽTP Ljubljana, od odločitve gospodarstva, ki je v celoti član SIS, pa je odvisno, ali bodo nakazane rešitve, ki pomenijo dodatno finančno breme za člane SIS, tudi sprejete.

I. S.

RAZVOJNI NAČRTI ŽELEZARNE RAVNE NA KOROŠKEM

ZA VEČJI IZVOZ

Investicijska sredstva bodo nekaj manjša od prvotnih načrtov, prav tako proizvodnja, večji pa bo izvoz - Modernizacija topilnice in primarne predelave - Skrb za družbeni standard

Prvo odločitev o prihodnji petletni razvojni usmeritvi so sprejeli ravenki železarji že ob koncu preteklega leta. Zavoljo usklajevanja programov znotraj slovenskih železarn in v Sloveniji ter zaradi sprememb nekaterih osnov za združevanje sredstev so zdaj srednjeročni plan razvoja Železarn Ravne na Koroškem za obdobje 1976 do 1980 dopolnili. Naložbe v osnovna in obratna sredstva bodo nekoliko manjše, kot so sprva računali, prav tako proizvodnja, večji od prvotnih predvidevanj bo le izvoz.

Tako naj bi Železarna Ravne na Koroškem leta 1980 izdelala 220.000 ton jekla oziroma dosegla okrog 535.000 ton skupne proizvodnje, izvozila za 25 milijonov dolarjev izdelkov ter dosegla 3 milijarde dinarjev celotnega dohodka pri 4.870 zaposlenih.

Predvideno proizvodnjo in predelavo jekla čez pet let bodo omogočile investicije v modernizacijo topilniških naprav ter naprav za primarno predelavo jekla, ki so tudi prednostne. Druge naložbe, to je investicije v drugo predelavo in obdelavo jekla, pa so pogojene tako z uspešnostjo gospodarjenja temeljnih organizacij združenega dela kot pripravljenosti partnerjev za sovlaganja.

V prihodnjih petih letih želijo koroški jeklarji podvojiti izvoz. Prodaja na tuje povečujejo tudi zato, da bi z izvozom krili čimvečji del uvoza slovenskih železarn, seveda pa bodo izvažali rentabilne izdelke s čim višjo stopnjo predelave.

Ob poudarjeni skrbi za izobraževanje, saj sta večja strokovna usposobljenost in usmerjeno izobraževanje nujnost, so v srednjeročni plan

malne pogoje gospodarjenja. Ta dogovor, ki vsebuje tudi večino prej naštetih ukrepov, še do dandanes ni bil sprejet! Prav tako ni sprejet družbeni dogovor o razvoju železnice za sedanje srednjeročno obdobje in prav tako se, kot ugotavlja Ekonomska politika, niso začele zaključne razprave o družbenem dogovoru o prometni politiki. Manjkajo torej dokumenti, ki bi morali dati odgovore na ključna vprašanja o položaju železnic v našem gospodarstvu in prometu ter dolgoročno razrešiti vprašanje financiranja gradnje in modernizacije prog kot tudi pogojev za tekoče gospodarjenje železniških transportnih podjetij. Sprejeti ukrepi, kot je bilo povečanje cen za 8 odstotkov letos maja in pa preskrbljena kreditna sredstva za nakup opreme (večino teh sredstev pa bodo ŽTP porabila šele v prihodnjem letu), pa so kajpak samo „kaplja olja na razburkano morje železniških težav“.

Zavoljo počasnega reševanja sistemskih vprašanj je seveda razumljiva poteza ŽTP Ljubljana, ki predlaga SIS za železniški in luški promet SRS, da do dokončno razrešenih vprašanj železnice na jugoslovanski ravni sprejme ukrepe, ki bodo ŽTP Ljubljani pomagali prebroditi krizo in omogočili normalno poslovanje in razvoj transportne dejavnosti.

V začetku komentarja smo zapisali, da bodo morali tudi železničarji sami prispevati del k stabilizaciji ekonomskega položaja te dejavnosti. K temu jih zavezuje tudi spomladi sprejeti „Aktijski program izboljševanja in odpravljanja lastnih slabosti“. Vendar se žal tudi tu razmere le počasi izboljšujejo, zlasti težko pa ŽTP odpravljajo slabosti, ki izvirajo iz medsebojnega poslovanja.

Skratka, tako družba, kot železničarji sami so letos bolj malo storili za to, da bi ekonomski položaj železnice in njihovo razvojno perspektivo kaj izboljšali. To pa seveda vodi v nadaljnje poslabševanje konkurenčne sposobnosti železnic v boju z ostalimi prometnimi dejavnostmi za tovar, tehnična zaostalost pa vodi k vse slabši povezanosti jugoslovanskega gospodarstva s svetom. Zavoljo tega bi bilo v vsesplošno družbeno korist, če bi odgovorni dejavniki na republiških in zvezni ravni čimprej uskladili nekatera še različna stališča o pomenu železnice v gospodarstvu in sprejeli ukrepe, ki bodo preprečili nadaljnje izgubljanje dohodka tako jugoslovanskih železnic, kot tudi - celotnega gospodarstva.

B. RUGELJ

KOČEVJE:

Dobri rezultati

Tekstilna tovarna Kočevje je v naspotju z mnogimi drugimi podjetji, posebej še tistimi iz „svoje“ - tekstilne - dejavnosti polletje zaključila kar ugodno. Deloma zavoljo znatno večjega izvoza (predvsem v arabske dežele so izvozili za 9,6 milijona odev ali 15-krat več kot lani v enakem razdobju) ter zaradi boljše organizacije dela so krepko napetosti proizvodno-financijski načrt skorajda dosegli. Ker pa je praviloma prodaja odev, glavnega izdelka te tovarne, v drugi polovici leta večja, računajo, da bodo zastavljene, ki je vrednostno za 28 odstotkov večji kot lanskoletni, dosegli brez težav.

R. B.

LJUBLJANA:

Novi prostori

Tovarna kovinskih izdelkov Tuba, ki so ji inšpektorji že prepovedali delo v sedanjih prostorih po letu 1977, se bo do omenjenega roka uspela preseliti v novo zgrajene proizvodne prostore v šišenski industrijski coni. Sedanji prostori so namreč že zdavnaj pretesni in zavoljo tega povsem neprimerni za delo - kljub moderni tehnologiji, ki so jo kupili pred dvema letoma. Tako je kolektiv ne glede na inšpektorjeve zahteve moral začeti zbirati sredstva za gradnjo proizvodnih prostorov na kraju, kjer ga ne bi utesnjevalo stanovanjsko naselje. V novi tovarni, ki jo bodo začeli graditi že letos jeseni, bo dovolj prostora tudi za povečanje obsega proizvodnje, če bi tako narokovale razmere na trgu.

I. S.

KOPER:

Obrača se na bolje

V zadnjih dveh mesecih se je tudi koprskemu Tomosu poslovanje „obrnilo na bolje“. Stekla je prodaja izdelkov tako imenovanega „dvokolesnega“ programa in krmnih motorjev, le črpalk in ostalih motorjev niti v osmih mesecih niso uspeli prodati toliko, kot so predvideli za polletno obdobje. Neugodni pa so tudi izvojni rezultati, kar se bo podjetju zlasti poznalo pri nujnih nakupih reprodukcijskih materialov na tujem. Spodbujen zavoljo očitnih pozitivnih premikov, ki pa hkrati le niso dovolj pomembni, da bi bili vzrok za velik optimizem, se je kolektiv Tomosa odločil, da bo skušal do potankosti izpolniti zastavljeni sanacijski program, kar pa zaradi nastalih izgub in zastojev prodaje v preostalih mesecih poslovnega leta ne bo lahka naloga.

I. S.

TRŽIČ:

Lastna sredstva

Obutvena industrija Slovenije namerava v sedanjem srednjeročnem obdobju vložiti v razvoj proizvodnje velika sredstva: 669 milijonov din v osnovna sredstva, 322 milijonov za obratna sredstva ter 308 milijonov dinarjev v družbeni standard. Večino, osem desetih potrebnih sredstev, bodo podjetja te dejavnosti prispevala sama. Ena izmed najpomembnejših gospodarskih nalog, ki jih bo obutvena industrija skušala v naslednjih letih uresničiti, je izvoz. Na tuje naj bi v prihodnje izvažali najmanj toliko, kot so dosegli, okoli 4 milijone parov čevljev na leto ali med 37 in 38 odstotki (zaokroženo) celotne proizvodnje čevljev v Sloveniji. Podjetja so sprejela razvojno zahtevo, da mora izvoz rasti skladno s povečevanjem proizvodnje.

I. S.

M. A.

IZ DELEŽNICE DRUŽBENEGA PRAVOBRANILCA SAMOUPRAVLJANJA

Pada, pada dež izkušenj... za koga...?

Že od nekdaj vemo, da se „stranke“ srečajo iz oči v oči pred sodiščem takrat, kadar se voda razlije čez rob posode. Seveda tudi samoupravni odnosi niso nikakršna izjema. Nemaokrat se srečujemo s konflikti, če že zaradi drugega ne, pa zato, da se zavemo, kaj vse moramo storiti, da jih ne bi bilo. Prav gotovo bi se kazalo zamisliti nad podatkom, da konfliktov, vsaj takih ne, ki bi jih moralo obravnavati sodišče, ni v tistih delovnih okoljih, kjer se delavci dogovarjajo v resnici in ne samo na papirju. Težko se je kar na hitro opredeliti, ali je res pri spornih situacijah vedno „direktor zadaj“, zato ker se kot človek ni uspel prilagoditi novim samoupravnim odnosom, ali pa se pretirano zanaša na sijaj zvezde oblasti, ki je nekoč sijala, zdaj pa ne več tako.

K sreči so direktorji (ali kateri drugi člani poslovnih organov), ki se pojavljajo pred sodiščem združenega dela kot zagovorniki „prave politike“ do delavca v manjšini. Mečejo pa – morda celo pretirano opazno – slabo luč na najbolj odgovorne organizatorje proizvodnje in poslovanja, za katere si vsi želimo, da bi bili samo delavci in nič več, kadar govorimo o odnosih med ljudmi.

„TIHE PREMESTITVE“

Zadnje čase so vse bolj pogosti pojavi, da prihaja do „tihih premestitev delavcev“ iz TOZD v TOZD in podobno. Če se skušamo poglobiti v čisto gospodarsko upravičenost ukrepa, ga utegnemo opravičevati z razmerami na tržišču in njihovimi vplivi na zmanjševanje ali spreminjanje proizvodnje... V oči zbode pač nekaj drugega: kdo, kako in zakaj ugotovi, da mora delavec oditi na drugo delovno mesto. Precej sporov, s katerimi imajo opraviti družbeni pravobranilci samoupravljanja, se rojeva prav iz teh vprašanj. Največkrat namreč poslovodni organi „iz operativnih razlogov“ ukrepajo, čeprav vemo, da mimo kvalificiranih sklepov samoupravnih organov preprosto ne morejo iti. In vendar gre do... Vse večkrat do sodišča...

UREJANJE „ZA NAZAJ“

Samoupravni akti bodo menda še kar lep čas „na tapeti“. Nemaokrat tudi zato, ker z njimi skušamo

„za nazaj“ spreminjati stvari, ki nam niso všeč. Dobro, vsakdo ima pravico, da si prizadeva za boljšim, vendar se zastavlja vprašanje, če so taka prizadevanja (vsaj kar zadeva samoupravne akte) vedno dobro namerna. Pojavljajo se namreč primeri, ko delavcem skušamo „za nazaj“ odvzeti pravice, ki so jih imeli po prejšnjih samoupravnih aktih.

Vsekakor bi bilo najpametneje ob spreminjanju aktov razrešiti tudi vse sporne primere. Dokler so še sveži... Prav kameleonska in tudi nezdrava pa je politika: kar je bilo, je bilo – zdaj se pa, tovariš, izvoli ravnati po novih predpisih...“

PREPISOVANJE AKTOV KOT „INVENTIVNA DEJAVNOST“

Kakor kava, cigareta in dva deci belega so pri nas menda tudi običajna stokanja na račun „poplave“ samoupravnih aktov, ki jih je treba napraviti in potem nimamo pravih ljudi za to delo in če že imamo primerne ljudi, nimajo časa... Stokanje se lahko vleče v nedogled. Predvsem v manjših delovnih organizacijah so potem zelo srečni, če dobe naslov izkušenega „eksperta“ za izdelavo samoupravnih aktov.

Dobro. Teoretično bi utegnili biti vse lepo in prav, če ne bi po izkušnjah družbenih pravobranilcev samoupravljanja – in morda še koga drugega, ki je pripravljen „na tem področju“ misliti s svojo glavo – v praksi srečevali vse preveč velikega števila nezakonitih, z ustavo neusklajenih, „v tri dni prepisanih“ primerkov samoupravljaljske zakonodaje, ki so kajpak daleč od tega, da bi bili kolektivni v korist, temveč mu kvečjemu nakopljejo na glavo neprijetne spore in še kaj.

Kdo so pravzaprav ljudje, ki so „v dobrobit“ urejenih samoupravnih odnosov pripravljani na veliko producirati samoupravne akte (dokazano je, da jih je lepo število preprosto prepisanih) in to seveda (!) za milijonske honorarje? Uradno veljajo za strokovnjake, čeprav z rezultati svojega dela tega zaupanja niti približno ne opravičujejo. Realisti sicer ugotavljajo, da se je na tržišču pač „pojavi praznina“ in jo iznajdljivi moštji pač „polnijo“, kakor jim pač najbolj uspeva. Če pustimo ob strani škodljive posledice take prepisovalske in do absurda poenostavljene „inventivne dejavnosti“, bi se kazalo vprašati, kako to, da so v organizacijah združenega dela pripravljani z milijoni plačevati izdelke, ki so že na meji mazaštva? Mar jih je sram priznati, da so bili speljani na led?

Vsekakor se zdi koristna pobuda družbenih pravobranilcev samoupravljanja, da bodo skušali izbežati iz sindikalne evidence imena „množičnih stvariteljev“ samoupravnih in še kakšnih aktov. Če drugega ne, se bomo lahko konkretnje pogovarjali o sicer zelo konkretnih stvareh.

Vendar – najboljšo zdravilo bi vsekakor bilo, če bi sprejeli načelo, da ima pravo vrednost lahko samo tisto delo, ki je sposobno prenesti družbeno in strokovno verifikacijo.

ČAKANJE NA DEJANJA

Daleč največ sporov med delavci in delovno organizacijo sodi v rubriko „osebni dohodki“. Pri denarju se pač konča vsa ljubezen in filozofija... Čeprav je ustavno sodišče zelo jasno povedalo, da so odbitki zaradi pomanjkljive kvalifikacije nezakoniti, se le-ti neuničljivo kot tmasta mula vlečejo skozi samoupravne akte. Vsekakor si težko utira pot spoznanje, da je pomembno predvsem opravljanje dela in kvaliteta opravljenega dela... Kje se skrivajo prave zavore, da se ne soočimo z merili za vrednotenje dela, tistega, ki je bolj zapleteno od enoličnega „izdelovanja vijakov“...?

Ko smo se začeli srečevati s pannonimi sporazumi o razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov, so bili zelo glasni zagovorniki mnenj, da o sankcijah za kršitelje ni treba veliko razpravljati, ker „se bomo pač vsi držali dogovorjenega“. Zdaj razočarani ugotavljamo, kako se število kršiteljev sporazumov celo veča in ne morda upada, ker... jih pač še nihče ni dobil po glavi, razen „častnega mesta“ v statistični evidenci. Strogo formalistični način pri evidentiranju kršiteljev sporazumov nikakor ne bi bil na mestu, saj 1% niti približno ni enakovreden 20% ali več. Pravobranilci pričakujejo od strokovnih služb sindikata, da pridejo „na svetlo“ s podatki o tistih, ki pri kršitvah izstopajo z zavestno predrznostjo.

Roko na srce: delavci čakajo na dejanja in jih bolj malo zanima, kdo jih bo začel in kdo končal...

DIREKTORJI IN ŠOFERJI

Vsak poklic nosi s seboj nekaj specifičnega „vonja“, vendar po vsem videzu kaže, da pretirano – v negativnem pomenu besede – izstopa položaj poklic-

nih šoferjev. Gre za može za volani avtobusov, tovornjakov... Čeprav ne bi mogli govoriti o „enotni ureditvi“ (kar bi z drugimi besedami utegnili pomeniti, da so se vodstva dogovorila, kako se bodo vedla do svojih delavcev), v glavnem le srečujemo številne sporne rešitve. Zakaj ima na primer šofer tovornjaka pravico le do 40% devizne dnevne, če vozi po inozemstvu, njegov direktor pa seveda do cele? In kako je z obračunavanjem, koliko časa je šofer na vožnji? Mar po svoji krivdi čaka na čas, ko se bo lahko začel vračati domov? In še in še...

NE GRE LE ZA „SPODOBNOST“

Ne mislimo, da gre za „vprašanje spodobnosti“...

Praksa, ki jo je doslej v veliki večini prinesla dejavnost sodišč združenega dela kaže, da se največkrat pred sodiščem kot predstavnik delovne organizacije pojavi (mislimo na spore med njo in delavcem) direktor ali drug odgovorni član poslovodnega organa. Kdo bo pravzaprav presegal z nevdržno prakso, ki ni nič drugega, kot prilagajanje pravic, ki jih poslovodni organ nima?

Prav sindikat bi moral biti pozoren na to, da praviloma pred sodiščem lahko zastopa delovni kolektiv za to na logu posebej izvoljeni delavec... Kolikokrat se je to pri nas že zgodilo...? Ni bilo med delavci „pravega zadržanja“ ali kaj...?

V sindikalnih krogih bi se veljalo še posebej zamisliti nad „čmo piko“, ki se brez pravega razloga in utemeljitve kaže v očeh sodnikov in pravobranilcev. Mar predsedniki osnovnih organizacij sindikata res ne vedo, da se pred sodiščem združenega dela ne morejo pojavljati kot „govorniki v lastnem imenu“, temveč se lahko opirajo le na kvalificirano mnenje izvršnega odbora ali osnovne organizacije, se pravi delavcev, množice...

Verjamemo, da gre za nekaj izjemnih primerov, vendar jih nikakor ne kaže zamolčati... Slišati je, da se je doslej že nekajkrat primerilo, da so morali sodniki združenega dela „izločiti“ iz razprave predstavnike sindikata, ker so se nekulturno in žaljivo vedli do obtoženih delavcev.

„Nesramno“ vprašanje: mar je tako vedenje imelo verifikacijo sindikalnega članstva?

IGO TRATNIK

VSE BOLJ UREJENO

Če so še pred leti predvsem sindikati nenehno opozarjali in terjali bolj urejeno prehrano v delovnih organizacijah, je treba zapisati, da je danes na območju občine Radlje to vprašanje dokaj dobro urejeno. Seveda še ni vse tako, kot delavci želijo, vendar je storjenega veliko. Časi, ko je delavec prinesel „na ših“ v žepu kos kruha in morda še nekaj jabolčnika, so že minili. Večina podjetij ima urejene lastne kuhinje, ki pripravljajo dobre in obilne obroke po zmernih cenah. Tako imajo solidno urejene prostore za kuhanje in malice podjetja v Podvelki, predvsem Marles (od tod je naš posnetek) in Tovarna oken. Podjetja v Radljah, razen Stroja, ki ima lastno kuhinjo, se hranijo v gostinskem podjetju

Merx Radlje. Zanimivo je, da največji kolektiv v občini, Tovarna Gorenje na Muti, nima svoje kuhinje. Poslužujejo se bližnjega gostinskega obrata, ki jim hrano vsakodnevno dostavlja v tovarno, v vse njihove TOZD. Svojo kuhinjo imajo tudi kamnoseki v Josipdolu.

To je samo ena „samoumevnih“ sprememb zadnjih let, ki pa je skorajda ne opazimo, to je nekaj, kar mora biti in prav je, da je tako!

Vzporedno s tem je pognalo še nekaj drugega. Danes bi že kar s težavo našli podjetje ali obrat, ki nima kopalnice in garderob. Nič več ni na cestah in poteh umazanih kovačev, niti dimnikarjev, ki se vračajo z dela! Tudi ta, še pred leti vsak-

danja slika izginja in opozarja na rast tovrstne kulture in napredka.

Zakaj pa še ponekod vedno nimajo svojih obratov družbene prehrane? Predvsem povedo, da v razvojnih prizadevanjih kar težko najdejo dinar za tovrstna vlaganja. Da pa tudi redna gostinska ponudba, kjer je ta blizu podjetij, ni slaba in lahko bi bila celo še cenejša! Seveda lahko opazamo tudi slabosti. Gostinci hočejo zaslužiti, delavec pa morda včasih tudi pretirano poudarja svoje zahteve. Zahteva recimo četrt kilograma kruha pa ga poje ali ne, pač po načelu „plačam in hočem“! Tako po ostankih včasih kar ne moreš verjeti, da se tako obnašajo delavci, ki naj bi vedeli, kako se pridelal kruh!

KW

Za vsako oko in vsak žep

Kot vsako leto na jesen se Zlatarne Celje tudi letos intenzivno pripravljajo na X. mednarodno zlatarsko razstavo, ki jo bodo 24. septembra odprli v lapidariju Pokrajinskega muzeja v Celju.

Po dosedanjih prijavih sodeč bo letošnja jubilejna razstava uspešnejša in zanimivejša od prejšnjih razstav, saj predvidevajo, da bo na razstavi sodelovalo okrog 100 oblikovalcev in proizvajalcev nakita, okrasnega kamenja in drugega iz domovine in drugih držav Evrope in Amerike.

Na razstavi bodo prikazani najnovejši dosežki v oblikovanju nakita, okrasnega kamenja, ur in ostale tovrstne dejavnosti. Ekspoziti bodo razstavljeni na približno 1000 kvadratnih metrov površine v 115 vitrinah.

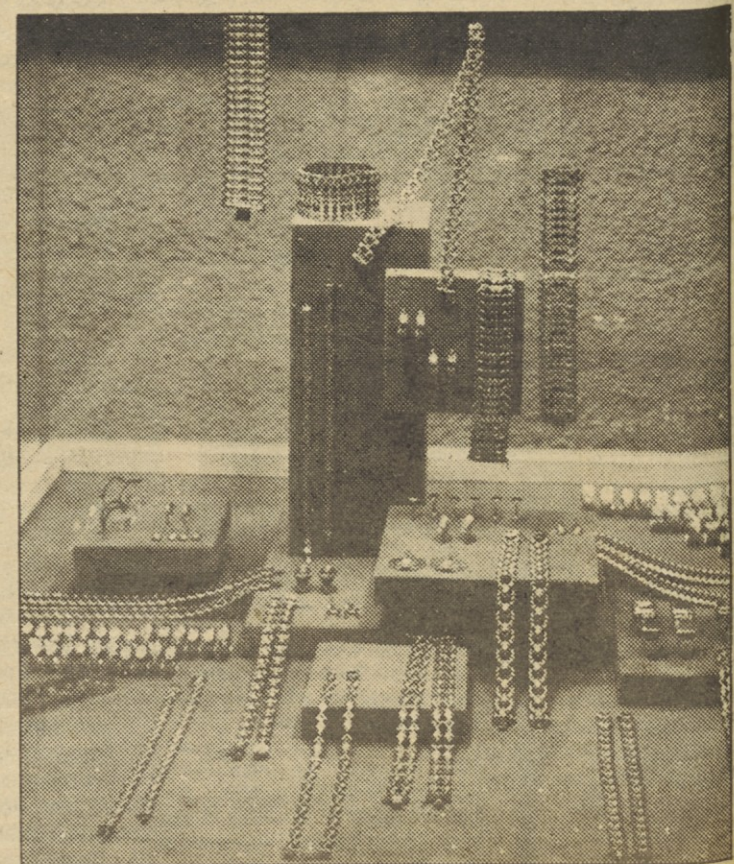
Glede na to, da bo letošnja razstava jubilejna, pripravljajo Zlatarne Celje za obiskovalce razstave presenečenje, ki ga bodo izdale šele ob otvoritvi razstave. Poleg tega bo vsakemu stotemu obiskovalcu podeljena bronasta, tisočemu srebrna in desetisočemu obiskovalcu zlata značka iz proizvodnega programa Zlatarne Celje.

Zlatarne Celje bodo s svojimi šestimi TOZD razstavljale poleg

izdelkov iz redne proizvodnje še izdelke, ki bodo izdelani posebej za razstavo in bodo unikati. Največ bo kompletov – prstan in broška, zapetnica in prstan, zapetnica in ovrtnica – iz zlata v kombinaciji pravih kam-

nov. Prav tako bodo razstavljali komplete iz srebra v kombinaciji z naravnimi materiali. Med razstavljenimi izdelki bodo tudi takšni, ki bodo glede na ceno dostopni vsakomur.

ANICA PEPERKO

Ob »okrogli mizi«
v Slovenijalesu

RAZČIŠČEVANJE V PRAKSI

TEHNIČNO-TEHNOLOŠKA,
POSLOVNA
IN SAMOUPRAVNA
ORGANIZIRANOST
ZDRUŽENEGA DELA

Predvsem spreminjanje razmer in miselnosti

Na problemski razpravi o osnutku zakona o združenem delu, ki sta jo organizirala republiški odbor sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva in Zavod za produktivnost (sodelovali pa so tudi predstavniki drugih svetovalnih organizacij) so govorili predvsem o tehnično-tehnološki, poslovni in samoupravni organiziranosti v združenem delu. Ze uvodoma je voditeljica „okrogle mize“ Danica Jurkovič poudarila, da bomo v bodoče v samoupravni praksi morali še več pozornosti posvečati medsebojni soodvisnosti, pogojenosti in dialektični povezanosti proizvajalnih sil in proizvodnih odnosov in to še posebej glede na družbeno-ekonomske odnose, ki jih ustvarjamo, in glede na položaj ter vlogo delavcev, ki so nosilci odločanja v celotnem sistemu družbene reprodukcije.

Kljub temu, da v Jugoslaviji nimamo celovite analize, niti vsaj zbranega gradiva o stopnji razvitosti proizvajalnih sil, predvsem pa sredstva za delo in tehnologijo, pa so vendarle znaki, da sicer hitro razvijamo proizvajalne sile, posebno še nekatere prvine, in hkrati, da kljub vsemu bolehamo še tudi na nezadostnem in premalo učinkovitem izrabljanju vseh znanstvenih in drugih dosežkov v praksi.

Seveda pa je ta spremljava zelo tesno povezana tudi z rastjo družbeno-ekonomskih in samoupravnih odnosov, kamor sodijo tudi naslednja vprašanja: ali so visoko razvita, sodobna proizvodna sredstva, predvsem pa sredstva za delo z določeno tehnologijo in zahtevami, načini upravljanja, organizacije dela in vodenja, dejansko razvita tudi s stališča človeka — delavca? Ali niso morda nas vse navdušujoči znanstvenotehnični dosežki zastareli in morda nesprejemljivi glede na humana in demokratična načela že tudi v razvitih kapitalističnih deželah in kaj šele v socialističnem samoupravnem sistemu?

K tem vprašanjem pa moramo dodati tudi drugo: kaj moramo storiti in kako delati, da bodo zbrano znanje, izkušnje in znanstvenotehnični dosežki koristili ne le razvoju proizvodnih sil, temveč tudi razvoju samoupravnih odnosov — skratka, kako tudi z uveljavljanjem teh dosežkov uresničiti ustavna načela in določila osnutka zakona o združenem delu?

Prav zato je še kako pomembna trditve, ki jo je za „okroglo mizo“ poudarilo več razpravljavcev, da smo do sedaj nekritično sprejemali v našo prakso različne metode upravljanja in vodenja ter organizacije dela, ki jih nismo prilagajali vsebini naših družbeno-ekonomskih odnosov. „Premalo si prizadevamo, da bi večino teh metod izluščili iz kapitalistične lupine, si jih „prisvojili“ ter prilagodili našim razmeram za povišanje produktivnosti dela pri nas,“ je dejala na seji Danica Jurkovič.

Razpravljavci so se zavzeli za takšno projektiranje in konstituiranje delovnih sredstev in tehnologije ter takšno oblikovanje proizvodnih in delovnih procesov, ki bodo pospeševali samoupravljanje delavcev v združenem delu. Zato se bodo morali ob investicijskih odločitvah delavci v temeljnih organizacijah združenega dela izrekat zanje predvsem na osnovi poznavanja odnosov, ki jih bodo pogojevala delovna sredstva, tehnologija, proizvodni in delovni procesi in še posebej tudi finančni ali drugi poslovni pogoji v različnih oblikah sodelovanja s tujimi partnerji. Tako naj bo, ne nazadnje, tudi zato, ker višja kulturna raven presega nujnosti dela samo za „ohranitev reprodukcijske sposobnosti delovne sile“, spoznanja o višjih vrednotah pa terjajo višji delovni standard in obogatitev dela z namenom, da postane delo zanimivo in smiselno za vsakega delavca.

Se veliko je vprašanj, ki jih v tem zapisu seveda ne moremo obravnavati. Vsekakor pa velja poudariti misel, da bodo morale v bodoče svetovale organizacije v naši družbi nuditi mnogo več strokovne pomoči delovnim organizacijam in jih tudi opozarjati na morebitne — za prihodnje odnose delavcev v združenem delu — škodljive rešitve. „Okrogla miza“ je v zvezi s tem ponovila nekatera že znana dejstva, vendar pa so razpravljavci opozorili tudi na mnogo takšnih vprašanj, ki jim do sedaj v združenem delu nismo posvečali dovolj pozornosti. Zato tudi ta razprava pomeni korak naprej v spreminjanju razmer in miselnosti.

H. M.

Organizatorji so problemsko razpravo — okroglo mizo — o vlogi skupnih služb v sestavljeni organizaciji združenega dela in opredelitvi položaja delavcev skupnih služb — takšen je bil namreč naslov teme — »locirali« v Slovenijales. Odločitev prav gotovo ni bila slučajna, saj gre za veliko sestavljeno organizacijo, v kateri je združenih 16 proizvodnih in ena trgovska delovna organizacija. Proces združevanja je tekel nekoliko drugače kot drugod, kajti vse do pred kratkim je bil trgovski del delovne organizacije »dirigent« poslovanja, usmerjanja proizvodnje in tudi krepitve proizvodnih zmogljivosti. Pravzaprav so skupne službe, kot v praksi imenujemo delovno skupnost za opravljanje skupnih poslov, povsem obvladovale proizvodnjo, in so le počasi prevzemale takšno vlogo, kot jo morajo imeti po ustavi, predvsem pa po osnutku zakona o združenem delu.

Čas za organizacijo problemske razprave v Slovenijalesu je bil primeren tudi zato, ker prav sedaj v tej sestavljeni organizaciji obravnavajo izhodišča za oblikovanje novega samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev v SOZD Slovenijales, saj je več kot očitno, da v dosedanem sporazumu niso bila rešena mnoga vprašanja, ki so zelo pomembna za združevanje in normalno in ustavno delovanje sestavljenih organizacij združenega dela.

Morda gre iskati razloge za to v površnem poznavanju ustavnih določil, morebitnih različnih razlagah in še kje. Toda kot pribito drži, da dosedanji samoupravni sporazum ni opredeljeval predmeta poslovanja, ni urejal dohodkovnih odnosov in združevanja sredstev za skupne naložbe, niti skupnega usmerjanja proizvodnih in drugih zmogljivosti. Tudi poslovodni organi niso bili tako zasnovani, kot je potrebno za operativno vodenje in usklajevanje dela in življenja v organizaciji.

Nič čudnega torej, če tudi vloga in položaj delovne skupnosti za opravljanje skupnih poslov in položaj delavcev v njih ni dobro opredeljen. Toda že sam naslov teme vzbuja pomisleke. Človek bi lahko trdil, da nismo dovolj natančni pri branju ustave in osnutka zakona o združenem delu in se ne moremo otresti »skupnih služb«, kot

relikta nekih starih odnosov, ki pa se še marsikje pojavlja kot prevladujoč odnos.

Za kaj pa v resnici gre?

KJE JE BISTVO?

Za začetek naj opozorimo, da niti ustava niti zakon o združenem delu ne omenjata skupnih služb, temveč delovno skupnost za opravljanje skupnih poslov. Ta, nekoliko svobodnejša interpretacija, je mogoča le, če beremo posamezne člene osnutka zakona v vsebinski soodvisnosti. Toda — ali je to obrobno vprašanje? Morda za koga! Vedeti pa je treba, da se je izraz »skupne službe« — uveljavil v predstavnem obdobju, v času uveljavljanja ustavnih dopolnil. Šli pa smo velik korak naprej! Povsem jasno je, da so zaposleni v delovni skupnosti za opravljanje skupnih poslov isti ali pa tiste »službe«, recimo jim dejavnosti, ki nimajo pogojev za organiziranje temeljnih organizacij združenega dela ali delovnih organizacij. Po novem ne gre več za hierarhično, piramidalno organiziranost, temveč za takšno, kjer se bo povsem uveljavilo načelo svobodne menjave dela in kjer bo položaj delavcev v teh delovnih skupnostih izenačen s položajem vseh drugih delavcev.

Velja pa seveda ob tem opozoriti še na zelo pomembno načelo, ki ga morda premalo »obdelujemo«: družbeno

potrebno in koristno je to delo — v teh dejavnostih — takrat, ko delavci, praktično povedano, zahtevajo njihovo delo, oziroma ko je rezultat zahtev proizvodnega dela. Takšen značaj tega dela pa ostane tudi takrat, če se nekatere dejavnosti organizirajo v temeljne organizacije združenega dela — ali pa konstituirajo kot delovne organizacije v okviru družbenega dela, saj mora vrednost njihovega dela biti sporazumno določena v okviru združenega dela.

Tudi pravni status teh organizacij združenega dela je nekoliko drugačen od drugih. Predvsem se ne morejo odcepiti. To je povsem normalno, kajti gre za soodvisnost tega dela s proizvodnim delom in če ga samoupravno ne bi obvladovali, bi storili korak nazaj. Skupne službe, kot smo jih imenovali prej, in v pravem smislu besede bi to tudi bile, bi obvladovale proizvodno delo.

ORGANIZIRANOST IN DOHODKOVNI ODNOSI

Seveda pa ostaja še naprej odprto vprašanje, kaj vse med dejavnostmi skupnega pomena ima pogoje za organiziranost v temeljni organizaciji ali za konstituiranje delovne organizacije v okviru SOZD. V Slovenijalesu razmišljajo na daljši rok. Že sedaj verjetno imajo pogoje za ustanovitev delovne organizacije tiste dejavnosti, ki »služijo« vsem proizvodnim in trgovskim temeljnim organizacijam. Prav gotovo lahko med take dejavnosti uvrstimo raziskavo trga, planiranje, avtomatsko obdelavo podatkov, v prihodnosti verjetno tudi izobraževanje potrebnih kadrov, informacijski sistem in morda še kaj. Seveda pa ostaja pred očmi tisto, česar verjetno ne smemo nikjer pozabiti: racionalnost, ekonomičnost in ope-

rativna usposobljenost teh kolektivov, ki morajo biti sposobni na osnovi znanstvenih in drugih argumentov predočiti delavcem v združenem delu vse potrebne elemente za odločanje o lastni poslovni usmeritvi, preusmeritvi, delitvi proizvodnih programov in tako dalje.

Marsikje bi ob teh predlogih našli tudi šibke točke, saj vse bolj kaže, da so takšna razmišljanja premalo povezana s tistimi dejavnostmi, ki jih v naši republiki že imamo. Gre za »lesarsko« šolstvo. Predstavniki oddelka za lesarstvo na biotehnični fakulteti je s svojo razpravo zelo nazorno upodobil neracionalnost in neizkoriščenost teh umskih kapacitet. Morda bi kazalo, da se vsi lesarji v naši republiki dogovorijo bolj natančno o statusu tega oddelka in ne nazadnje tudi temeljiteje povežejo z njim. Toda to je misel za mimogrede, saj nemara ne sodi povsem v sklop razprav o statusu delovnih skupnosti skupnih zadev, njihovih prihodnji organiziranosti ter ustanavljanju delovnih organizacij v okviru SOZD.

Sicer pa kot temeljno ostaja še naprej vprašanje razvijanja dohodkovnih odnosov. Z nobenim administriranjem in še manj z vrha SOZD določenimi nalogami za preusmeritve ne bomo uspeli. Delitev programov, preusmeritve in še kaj je v slovenski lesno predelovalni industriji več kot nujno. Toda tisti kolektivi, ki se odločijo za preusmeritve na račun tega, da nekateri zato tudi trenutno boljše akumulirajo, morajo za ta davek biti ekonomsko in socialno »zavarovani«. To pa pomeni tudi — ko bodo dohodkovni odnosi resnično razviti, da se delavec ne bo skrival za avtonomijo v moči temeljne organizacije združenega dela, temveč bo sprevidel, da je njegova avtonomija v moči združenega dela.

MARJAN HORVAT

SOZD SLOVENIJA-PAPIR POD DROBNOGLEDOM

Neorganiziran pristop k delu, zato težave

Republiški odbor sindikata delavcev grafične in papirne industrije Slovenije je minuli teden organiziral specializirano razpravo o okrogli mizi o samoupravni organiziranosti SOZD Slovenija — papir.

Udeleženci pogovora so obravnavali predvsem uresničevanje samoupravnega sporazuma o združevanju delovne organizacije v sestavljeno organizacijo združenega dela, dohodkovno soodvisnost in opredelitev solidarnosti med DO, financiranje skupnih služb in odgovornost za odločanje v SOZD, nadalje planiranje in delitev dela na ravni SOZD, delovanje delegatskega sistema SOZD, nadaljnje povezovanje znotraj SOZD glede na določila osnutka zakona o združenem delu (skupnost združenega dela za medsebojno

plansko in poslovno sodelovanje, organiziranje interne banke, skupne službe in kadri na ravni SOZD), nato pa še vpliv družbenopolitičnih organizacij na samoupravno in poslovno politiko v SOZD in, ob zaključku, nadaljnji razvoj samoupravljanja in še druge ukrepe, ki jih bodo na osnovi „male ustave“ tudi uveljavljali na ravni SOZD Slovenija-papir.

V razpravi so ugotovili, da so imeli pri oblikovanju SOZD največje probleme s kadri. Zavedajo se pomanjkljivosti svojega dela, ki so nastajale prav zaradi perečih kadrovskih problemov. Prav tako je bilo njihovo delo pomanjkljivo pri usklajevanju splošnih samoupravnih aktov. Zato so se zavzeli, da se je treba glede na vsebino novega zakona o združenem delu, z vso resnostjo spoprijeti s problemi, ki

jih v SOZD Slovenija-papir ugotavljajo glede samoupravne organiziranosti in seveda, te probleme tudi dokončno rešiti.

Treba je predvsem politično oceniti razvoj in stopnjo samoupravne organiziranosti, predvsem in najprej pa morajo v praksi uresničiti samoupravni sporazum o združitvi. Prav tako je treba rešiti kadrovske probleme in se pri tem opreti na vse potencialne kadre, saj je to jamstvo za dosledno uresničevanje delavskih interesov. Zato pa je prav sedaj razveseljivo dejstvo, da je bil v tej sestavljeni organizaciji prvič dan velik poudarek usklajevanju interesov in dogovarjanju skoraj vse slovenske papirne industrije.

Glede vpliva družbenopolitičnih organizacij na samoupravno in poslov-

no politiko v SOZD so prisotni kritično ugotovili, da sta bili sindikalna organizacija in zveza komunistov premalo angažirani. Podobno so ugotovili tudi glede obveščanja v temeljnih organizacijah, saj so prav TOZD pokazale odpore pri uresničevanju samoupravnega sporazuma. Po mnenju razpravljavcev je najvažnejši vzrok slaba obveščadost delavcev v temeljnih organizacijah.

Razprava za okroglo mizo je še opozorila, da SOZD ni organizirano analizirala svoje samoupravne organiziranosti, ker je veliko objektivnih in subjektivnih težav v njej sami. To je vzrok in zahteva več za bolj načrtno in poglobljeno delo njenih družbenopolitičnih organizacij.

MILENA BRECELJ

Kako podaljšati sezono?

Pot do tega, da bi vse delavce vključili v organizirane oblike dopusta, kar je tudi cilj, ki so si ga zastavili na kongresu zveze sindikatov Jugoslavije, bo očitno zelo dolga. Po najnovjših podatkih preživi namreč dopuste izven kraja bivanja v BiH 56,5 % delavcev, v Zagrebu 57 %, na Kosovu 30 %, v Makedoniji okrog 20 % itd. V delavskih letoviščih z okrog 90.000 ležišči v 70 dneh, kolikor so v glavnem v letu odprti, letuje samo 400.000 delavcev in članov njihovih družin.

S sredstvi, ki jih odmerjamo za dopuste, pa bi lahko mnogo bolje gospodarili. S podaljša-

njem sezone dopustov nad 2 poletna meseca bi ustvarili možnost za cenejše letovanje v objektih komercialnega turizma, tako da bi bili po cenah konkurenčni delavskim letoviščem. Toda tudi te računice kviri „toda“. Večina delavcev gre namreč na dopust v juliju in avgustu, ker so tedaj pogoji za delo najbolj neugodni, za dopust pa najugodnejši. To je en razlog. Drugi pa je še pomembnejši — delavci želijo oditi na dopust z družino. Solske počitnice pa so prav v istem času, to je v juliju in avgustu.

V. O.

PRESIEDSTVO SVETA ZVEZE SINDIKATOV BIH O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

TVORNE PRIPOMBE

Sindikalne organizacije na vseh ravneh so poskrbele za načrtno in zelo plodno razpravo o »mali ustavi«

Veliko zanimanje delovnih ljudi za osnutek zakona o združenem delu so potrdili tudi na zadnji seji predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov BiH. Navedli so konkretne predloge, mnenja, priporočila

in dopnila k posameznim delom ali poglavjem tega zakona.

Zdi se, da je na tem sestanku vzbudilo veliko pozornost poglavje o medsebojnih odnosih delavcev v združenem delu. Tako so poudarili, da bi, recimo, izbiro kandidatov, ki so se prijavili na oglas oziroma natečaj za zasedbo delovnega razmerja, moral opravljati samo delavski svet.

Številne pripombe se nanašajo tudi na določila sedmega odstavka 152. člena in tretjega odstavka 190. člena, ki predvidevata, da se pripravniško razmerje zasnuje kot delovno razmerje za čas, katerega trajanje je naprej določeno, oziroma da pripravniku preneha delovno razmerje v temeljni organizaciji po izteku pripravniškega staža, če nima možnosti, da bi bil razporejen na ustrezno delovno mesto. Ta določila so zelo neugodna, ker so mladi strokovni delavci, ki prvič zasnujejo delovno razmerje, v neenakopravnem položaju v primerjavi z drugimi delavci. Tako bi težje dobili zaposlitev in potemtakem težje uresničevali svojo ustavno pravico do dela. Predsedstvo sveta je predlagalo črtanje teh dveh odstavkov v osnutku zakona o združenem delu.

V katerih primerih, pod kakšnimi pogoji in v katerem obdobju je lahko delovni čas delavca daljši od 42 ur na teden? Koliko časa mora biti delavec navzoč na delovnem mestu? Teh vprašanj osnutek zakona ni uredil, zato se je predsedstvo sveta Zveze sindikatov BiH priključilo pripombam, ki sta jih sicer dala ustav-

no sodišče BiH in družbenopolitični zbor skupščine Bosne in Hercegovine.

V zakonu o združenem delu je treba natančneje določiti delo delavca, ki je zaposlen v več organizacijah z delovnim časom, ki je krajši od polnega delovnega časa. To je posebno pomembno s stališča uresničevanja samoupravnih pravic teh delavcev v vsaki organizaciji.

Posebno zanimiva razprava je potekala o členih, ki urejajo zaščito pri delu. Tako je predsedstvo predlagalo, da bi prvi odstavek 165. člena znova oblikovali in v zakon vnesli nov člen, s katerim bi bilo vprašanje zaščite pri delu urejeno ne samo tehnično, temveč predvsem samoupravno.

Predsedstvo je obravnavalo tudi dejavnost organizacij sindikatov med vso razpravo. Ugotovilo je, da je bila razprava organizirana in načrtna, po številu udeležencev pa je bila ne samo plebiscitarna podpora idejno-političnim opredelitvam osnutka zakona, ampak tudi konkreten in ustvarjalni prispevek k posameznim zakonskim določilom. Tako so na primer samo v Sarajevu organizirali več kot 2.000 razprav. Na njih je sodelovalo približno 100.000 delovnih ljudi in občanov, ki so dali več kot 300 predlogov priporočil.

Tudi sredstva javnega in internega informiranja so nenehno vsebinsko in tyomo spremljala javno razpravo in prispevala k natančnejši razlagi posameznih določil osnutka zakona o združenem delu.

ESAD NJEMČEVIĆ

NEVZDRŽEN POLOŽAJ NIŠKIH DELAVCEV, ZAPOSLENIH PRI ZASEBNIKIH

Kdo bo, če ne sindikat?

Kolektivne pogodbe ne uresničujejo, zato so delavci še vedno v brezpravnem položaju ● Pot iz težav je v učinkovitem sindikalnem organiziranju

Sedanje stanje v odnosih med zasebnimi delodajalci in delavci v Nišu onemogoča uresničevanje temeljnega ustavnega načela, da imajo delavci, ki so zaposleni pri nosilcih osebne dela, iste pravice kot delavci v združenem delu. Vsi doslej uvedeni ukrepi v praksi skorajda niso bili uresničeni. Ne zato, ker ne bi bili dobri, ampak predvsem zato, ker sklepov niso spoštovali tisti, v imenu katerih je gospodarska zbornica v Nišu podpisala kolektivno pogodbo. Ta dokument so podpisali že leta 1973, vendar ga ne uresničujejo. Stanje se torej v zadnjih letih ni nič izboljšalo v korist delavcev, ki so zaposleni pri zasebnih obrtnikih.

Mnogo delodajalcev ne spoštuje niti zakonskih niti družbe-

nih norm. To so ugotovili na seji sveta Zveze sindikatov v Nišu tudi na podlagi pogovorov z delavci. Delavci nimajo skoraj nobene socialne varnosti, niti ne uresničujejo svojih pravic, ki izhajajo iz delovnega razmerja.

Drastičnih primerov je čez glavo in skoraj gre za iste kot pred tremi leti. Zasebni delodajalci narekujejo skrajno neugodne pogoje zaposlovanja, pogodb o delu največkrat niti ne sklenejo. Zato delodajalci tudi po mesecu dni ali po opravljenem delu, ki jim prinese dobiček, delavca enostavno odpustijo.

Ponavlja se stari pojav: ni delovnega časa, nadurnega dela pa ne plačujejo. O socialnem zavarovanju največkrat sploh ne moremo govoriti, ker delavcev

sploh ne prijavijo. O letnem odihu in regresu prav tako ni duha ne sluha, delodajalcem pa je tuja vsaka misel, da bi zaščitili delavce, njihove žene, zagotovili strokovno izobraževanje delavcev in podobne pravice iz delovnega razmerja. Z omenjeno kolektivno pogodbo je bilo predvideno tudi izločanje sredstev za graditev stanovanj. Na to, kot na vso pogodbo, pa so delodajalci seveda pozabili.

V svetu Zveze sindikatov v Nišu pripravljajo novo akcijo. Najprej bodo seveda morali kolektivno pogodbo uskladiti z določili ustave oziroma zakona o združenem delu. Druga naloga pa je sindikalno organiziranje delavcev pri zasebnih delodajalcih. Tako se bodo izognili nezaželenim posledicam, ki

vplivajo na položaj, ko delavci s samoupravnimi sklepi še ne morejo vplivati na svoj položaj in na družbene tokove sploh ter si zagotoviti pravice in družbeno zaščito.

Akcijo bodo vsekakor pospešila ponovna prizadevanja, da bi poživili delo pred dvema letoma ustanovljene osnovne organizacije sindikata delavcev, zaposlenih pri zasebnikih.

Izhod je videti le v večjem angažiranju sindikata. V svetu Zveze sindikatov v Nišu pravijo, da je treba akcijo političnega organiziranja delavcev pri zasebnikih in za izboljšanje njihovega položaja uspešno končati, to pa je tudi del vsakdanjih obveznosti sindikata.

R. P.

OB JUBILEJU ISKRE — TOVARNE MERILNIH INSTRUMENTOV OTOČE

Pogumni koraki v razvoju

Od tekstilne zadruge do sodobne tovarne merilnih instrumentov — Skrb za tehnološko izpopolnjevanje — Z razvojem proizvodnje tudi poglobljanje samoupravnih odnosov

»Obletnice so navadno mejni kamni, ob katerih se ustavimo, da bi premerili prehojeno pot, pretehtali uspehe, se spomnili na vesele ali trpke dogodke ali počastili spomin tistih, ki so globoko v naši zavesti.«

Tako je zapisano na prvem listu Glasila delavcev Iskre-Elektromehanika Kranj, tovarna merilnih instrumentov Otoče. Misel, ki pove mnogo. Za 30.000 delavcev Iskre, ki letos praznujejo 30. obletnico obstoja in še posebej za 15. obletnico tovarne merilnih instrumentov Otoče je ta misel še posebej značilna. V njej so vtanki napori delavcev, uspehi in tudi marsikatera žrtev v boju za svojo tovarno, za njen tehnološki napredek in pionirsko delo strokovnjakov in delavcev pri uvajanju sodobne električne merilne tehnike.

Zametek Iskrine tovarne instrumentov v Otočah je treba iskati v nekdanji tekstilni zadruzi, ki jo je zaradi težav v šestdesetih letih ukinila radovljiska občinska skupščina. Iskra elektromehanika je ponudila radovljiski občini in delavcem pomoč v obliki proizvodnega programa Iskre ter je nekdanje prostore tudi razširila in usposobila za zahtevno proizvodnjo merilnih instrumentov. To je bil pomemben korak, ki je mnogo prispeval h gospodarskemu razvoju radovljiske občine kot celote, saj je sedaj v tovarni instrumentov zaposlenih 416 delavcev s tega območja.

Letos sicer v Iskri praznujejo 15-letnico Iskre — Tovarne merilnih instrumentov, vendar je to za Iskro že sorazmerno stara proizvodnja, ki se je začela pred 28 leti. Toda 1961. leto je bilo prelomno v intenzivni proizvodnji, kajti osamosvojitve tovarne v Otočah je prinesla nesluten razvoj in tudi mnogo širše možnosti za tovrstno proizvodnjo.

S skromnimi začetki, s skromnimi proi-

zvodnimi in kadrovskimi močmi se je začela razvijati tovarna, ki je dosegla zelo visoko tehnološko, organizacijsko in gospodarsko raven. Le največji optimisti so ob ustanovitvi morda slutili, da ji bo uspelo doseči takšno stopnjo razvoja in se s kakovostjo uveljaviti tudi v tujini.

Res je, da je delovni kolektiv moral prebroditi veliko ovir in težav na poti razvoja svoje tovarne. Bile so manjše in večje ovire. Toda vzdržal je in vedno znova iskal pota hitrejšega in solidnega razvoja ter se ob tem, kot je dejal eden slavnostnih govornikov, vedno podrejal širšim družbenim težnjam in zahtevam.

V petnajstletnem obdobju je delovnemu kolektivu uspelo, da se je s kakovostjo izdelkov in konkurenčnostjo cen vključil tudi v mednarodne blagovne tokove. Razloge za to, tako pravijo v tej delovni skupnosti, velja iskati predvsem v požrtvovalnosti kolektiva, v strokovni usposobljenosti in predanosti, ki je še zdaj taka, kot je bila od začetka, od takrat, ko so komaj začeli in danes, ob 30-krat večji proizvodnji in večjem številu zaposlenih.

Seveda pa velja opozoriti, da je na hiter razvoj tovarne vplivalo tudi razvito samoupravljanje in mobilizatorska in idejno politična vloga družbenopolitičnih organizacij, ki soustvarjajo tovarno in oblikujejo medsebojne odnose v kolektivu, ki slone na tovarištvu, solidarnosti in pomoči. Nič čudnega torej, če je bila osnovna organizacija sindikata letos med tistimi, ki so dobile srebrni znak sindikatov Slovenije. Priznanja so bili veseli in tudi ponosni so nanj. Isto pa velja tudi za javno priznanje, ki ga je kolektiv Iskre tovarne merilnih instrumentov dala. Skupščina občine Radovljica.

Z lanskim prvim januarjem se je do tedaj

delovna organizacija Iskra tovarna merilnih instrumentov združila s še 18 drugimi temeljnimi organizacijami v novo delovno organizacijo Iskra—Elektromehanika Kranj. Kljub resnici, da marsikaj še ni dorečenega v novi organiziranosti in še bolj, da dohodkovni odnosi niso urejeni povsem tako, kot terjata ustava in novi zakon o združenem delu, ki ga bomo kmalu sprejeli, pa je storjen velik korak naprej. Zato so se v tovarni tudi temeljito lotili uresničevanja ustavnih in zakonskih določb, kar ne bo le razčistilo računov, temveč tudi ustvarilo nove in bolj bogate samoupravne odnose.

Tovarna, ki stoji v krajevni skupnosti Ljubno in daje kruh številnim domačinom, pa je tudi sicer tesno povezana z življenjem in delom v krajevni skupnosti. Sodelovala je pri sofinanciranju cest, asfaltiranju ceste Podnart—Otoče, skupaj s krajevno skupnostjo je plačala izdelavo zazidalnega načrta Posavec in še bi lahko naštevati skupne akcije. Z mnogimi nitmi je življenje tovarne povezano z življenjem občanov. Sicer pa tudi tako mora biti in takšna so naša prizadevanja v naši družbi. Tem pa se delovni kolektiv Iskre—Tovarne merilnih instrumentov Otoče ne odreka in jih vestno uresničuje.

Toliko o tej tovarni, kjer so doma pionirstvo, požrtvovalnost in dobri odnosi. Praznovanje 15-letnice obstoja je bilo svečano, kajti sodelovali so recitatorji in pevski zbor Iskre. K temu pa lahko tudi priključimo razstavo slik samoukov Milana Benčiča, Andreja Mehleta in Emila Škrinjarja, ki so razstavili svoja dela v tovarniški menzi. Spodbuda za ustvarjalce in kulturno bogatenje delavcev. Tudi dokaz za skrb, ki jo delovni kolektiv Iskre — tovarne merilnih instrumentov posveča kulturi.

E. P.

Vsak instrument pred oddajo v skladišče natančno preizkusijo. Foto: ISKRA

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Predsedstvo SFRJ je sprejelo poročilo jugoslovanske delegacije, ki je sodelovala na peti konferenci nevrščenih v Colombu, odobrilo njeno delo in menilo, da je s svojo dejavnostjo tehtno prispevala k uspehu te konference. Zlasti veliko vlogo je imel, kot so poudarili, predsednik Tito, ki je s svojo udeležbo ter s številnimi srečanji in posvetovanji s šefi delegacij bistveno prispeval k delu in rezultatom konference. Predsedstvo je med najpomembnejše rezultate vrhunškega zborovanja nevrščenih uvrstilo to, da so v Colombu bolj popolno izoblikovali koncept nevrščenih politike glede vseh najbolj aktualnih vprašanj z gospodarskega področja. Konferenca je ponudila konkreten in celovit program akcij za spreminjanje obstoječih neenakopravnih odnosov v svetu ter izhodišče za nadaljnjo krepitv solidarnosti in medsebojnega sodelovanja nevrščenih držav pri reševanju najpomembnejših mednarodnih vprašanj. Peta konferenca nevrščenih je po mnenju predsedstva SFRJ dogodek velikega pomena za razvoj mednarodnih odnosov. Iz sklepov in stališč, sprejetih v Colombu, izhajajo tudi pomembne naloge in obveznosti za dejavnost Jugoslavije na mednarodnem področju. V tem smislu je, kot so poudarili na seji predsedstva, potrebno, da zvezni, republiški in pokrajinski organi in ustanove, delovne in

družbenopolitične organizacije čimprej začnejo uresničevati sklepe te konference. O poročilu jugoslovanske delegacije, ki se je udeležila zborovanja v Colombu, so v pristojnih odborih razpravljali tudi delegati jugoslovanske skupščine.

Boji na libanonskih frontah polagoma poenjujejo, medtem pa se nadaljujejo stiki in posvetovanja za mirno rešitev krize in ustavitve spopadov. Posrednik arabske lige El Holi je v Libanonu seznanil predsednika Sarkisa s pogovori, ki jih je imel s sirskega predstavnika. Napoveduje, da bo Sarkis odpoval na pogovore z egiptovskim predsednikom Sadatom, še pred arabskim „vrhom“ pa naj bi se sestali tudi sirske, libanonske in palestinske pogajalci.

KP Kitajske je zavrnila sozalne brzojavke, ki so jih ob smrti Mao Ce-tunga poslale komunistične in delavske partije Sovjetske zveze, drugih vzhodnoevropskih držav in Mongolije. To je dokaz, da uradni Peking v do glednem času ne namerava začeti „ideološke poravnave“ s Sovjetsko zvezo in drugimi vzhodnoevropskimi državami, pač pa je pripravljen za stike na meddržavni ravni. Medtem pa v kitajskem glavnem mestu pripravljajo vse potrebno za sobotni slovesni pogreb pokojnega voditelja Mao Ce-tunga.

V. BARABAŠ

RAJ
IZLAZI SVAKO PETKA

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM SVETA ZSJ MIKO ŠPILJKOM PO OBISKU JUGOSLOVANSKE SINDIKALNE DELEGACIJE NA ŠVEDSKEM

Za večji vpliv delavcev na upravljanje podjetij

»Ustvarili smo ozračje za zelo dobro nadaljnje sodelovanje, kar je pomembno tudi za položaj jugoslovanskih delavcev na Švedskem,« je izjavil predsednik sveta ZSJ Mika Špiljak v pogovoru z urednikom časopisa Rad, ko se je vrnil z večdnevne obiska pri švedskih sindikatih.

Delegaciji ZSJ in švedske sindikalne organizacije LO, vodila sta jih predsednika Špiljak in Nilson, sta obojestransko ocenili, da so dogovori o sodelovanju uspešno uresničeni. K temu je mnogo prispevala skupna mešana komisija, ki posebej skrbi za položaj naših delavcev. Gosti iz Jugoslavije so povsod naleteli na prisrčen sprejem in veliko zanimanje za družbeni razvoj in našo državo, in v tem okviru, za samoupravljanje.

TRDEN POLOŽAJ JUGOSLOVANSKIH DELAVCEV

Mika Špiljak je izjavil, da so življenjske in delovne razmere 40.000 jugoslovancev na Švedskem zelo dobre, kar so povedali tudi predstavniki naših delavcev. Švedska je ena izmed redkih kapitalističnih držav, ki je ni zajel val nezaposlenosti. To pa pomeni, da naši delavci niso ogroženi. Kar zadeva zasluge in druge pravice so izenačeni s švedskimi delavci. Poleg materialne pomoči pa s pomočjo švedskih sindikatov in drugih organov delujejo tudi združenja in klubi jugoslovanskih delavcev. Ti klubi so postali zbiralnice naših delavcev v prostem času. Tam na srečanjih, govorijo o izkušnjah naših delavcev v prostem času. Tam na srečanjih govorijo o izkušnjah naših delavcev v novem delovnem okolju, si med seboj pomagajo, negujejo tradicije iz domovine, prispevajo k medsebojnemu zblizevanju v tujini.

»Lahko rečem, da so na Švedskem našli takšne rešitve, ki sodijo med najboljše, kar zadeva naše delavce, zaposlene v drugih državah,« je povedal Špiljak. »To seveda ne pomeni, da ni odprtih vprašanj. Za primer naj navedem, da šolanje otrok naših delavcev v materinski ni zadovoljivo. Niso urejeni izdatki za zdravljenje naših delavcev — za časa boleznih v Jugoslaviji, neresena vprašanja pa so tudi s področja pokojninskega zavarovanja in otroških dodatkov. O tem smo se pogovarjali s predstavniki ministrstva za delo.

Sicer pa si švedski sindikati prizadevajo, da bi ta vprašanja ugodno rešili, seveda v okviru sporazumov med Švedsko in jugoslovansko vlado.

POMEMBNA DRUŽBENA VLOGA SINDIKATOV

Na vprašanje, kakšen je po njegovem družbeni vpliv švedskih sindikatov, je tovariš Špiljak odgovoril: »Švedski sindikati imajo dolgo tradicijo v boju za varstvo pravic in koristi delavcev. Dosegli so izjemne uspehe pri zagotavljanju ugodnih delovnih razmer, zasluzka, varnosti zaposlitve in socialnih dajatev. V novejšem času posvečajo po-

sežno pozornost varovanju delovnega in človekovega okolja. Njihov vpliv v družbi je zelo pomemben. Menim, da so po velikih uspehih v uresničevanju materialne blaginje delavcev švedski sindikalni voditelji spoznali, da je treba storiti korak naprej, da bi delavcem zagotovili

Tisto, kar so že dosegli, se kaže v sprejetju zakonskih predpisov, ki določajo, da po en predstavnik delavcev sodeluje kot polnopravni član v poslovnem odboru podjetja. Delavci tako zdaj imajo možnosti, da vidijo, kakšno je poslovanje. Sindikati zdaj pomagajo delavskim predstavnikom, da se usposobijo za to, da bi lahko čim uspešneje sodelovali v delu poslovnih odborov. Čeprav so glede tega šele začetki, so prve izkušnje rodile veliko zanimanje in sprožile zahtevo, da se zakon spremeni in da bi zagotovili večjo udeležbo delavcev v upravljanju. Zato je razumljivo, da so na vseh pogovorih zastavljali številna vprašanja o samoupravljanju v Jugoslaviji. Očitno je, da naše izkušnje zelo zanimajo švedsko javnost.

DRŽAVNI KAPITAL SE USMERJA NA MANJ RAZVITA OBMOČJA

Potem ko je delegacija ZSJ obiskala nekatera podjetja na severu Švedske, smo vprašali predsednika Špiljaka, ali izvajajo premišljeno politiko usmerjanja kapitala v kraje, ki so gospodarsko manj razviti in kjer podobne razmere niso najbolj ugodne.

»To je zapleteno vprašanje, je odgovoril Špiljak. Vrsto let je Švedska izvajala politiko prehanjanja ljudi s severa — na jug, iz nerazvitih v razvite kraje, in nenehno je razvijala gospodarstvo na območjih, kjer so razmere ugodne. Izjema so bili rudniki železove rude v Kiruni na skrajnem severu. Kasneje pa so spoznali, da stalno preseljevanje prebivalcev v en del države prinaša škodljive posledice. Zato v zadnjih letih izvajajo drugačno politiko: lastnike kapitala pozivajo, naj investirajo na severu in zato jim dajejo razne olajšave. Kljub temu pa se privatni kapital zelo nerad odloča za to. Glavno vlogo investitorja je zato prevzel državni kapital. Očitno je namreč, da se privatni kapital ne zanima za enakomeren razvoj države in za socialna politiko. Ter da mora to v švedskih razmerah reševati država,« je povedal predsednik sveta ZSJ Mika Špiljak.

BOŠKO RAKIDŽIČ

kdo je kdo

H. Q. VIET

predsednik federacije sindikatov DR Vietnam

Ime Hoang Qvoc Vieta je postalo znano v vrstah bojevnikov vietnamskega ljudstva za narodno osvoboditev, neodvisnost in socialno pravičnost pred več kot pol stoletja, ko je kot mladenič, sin kmeta z riževih polj, postal član lige za osvoboditev Vietnama. Od takrat pa vse do današnjih dni je njegova življenjska pot v bistvu pot boja vietnamskega ljudstva za osvoboditev izpod japonskih, francoskih in na koncu ameriških osvajalcev ter za zmago socialne revolucije, ki je pripeljala Vietnam v vrste socialističnih in nevrščenih držav.

Ko je odrinil v svet daleč od svoje vasi in riževih polj, se je kot pristaniški delavec, ne samo v lukah Vietnama, ampak tudi v pristaniščih Francije, kot sindikalni aktivist bojeval za nacionalno osvoboditev in neodvisnost svoje države ter za izboljšanje socialnega položaja delavcev, ne glede na njihovo narodnost. Ko je delal v Franciji, je posebno pozornost posvečal razvijanju narodne zavesti pri svojih rojakih, ki so bili prav tako prisiljeni zapustiti sojo deželo in oditi v svet s truhobom za kruhom.

Kot že prekaljeni delavski bojevniki se je srečal z legendarnim Ho Si Minhom in z njim skupaj pripravil ustanovitve komunistične partije Indokine, iz katere je kasneje nastala vietnamska partija dela.

Kot član CK in politbiroja KP Indokine in kasneje vietnamske partije dela je v vseh obdobjih boja vietnamskega ljudstva za osvoboditev zavzemal zelo ugledne položaje in osvobodilni armadi, domoljubni vietnamski fronti in v organih ljudske oblasti.

V zadnji vojni vietnamskega ljudstva proti ZDA in njihovim zaveznikom je kot predsednik Zveze sindikatov DR Vietnam zelo veliko prispeval k prodiranju resnice v mednarodna sindikalna gibanja o junaškem boju svojega ljudstva.

V zadnjih desetih letih je bil predsednik Zveze sindikatov DR Vietnam, ob združitvi obeh Vietnamov pa je postal prvi predsednik Zveze sindikatov SR Vietnam. Zaradi svojega bogatega revolucionarnega življenja postaja legenda v svoji deželi, zelo cenjen in spoštovan pa je tudi povsod po svetu, kjer spoštujejo mir, svobodo in narodno neodvisnost lastnega ljudstva.

RADE RADOVANOVIČ

ABC odnosov v kolektivu

»MOJE« IN »NAŠE«

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Čeprav s težavo počasi le osvajamo spoznanja, da je za skupno življenje dveh nujen določen proces. Proces, ki pomaga, da naše »jaz« in njegovo ali njeno »jaz« dobi še tretjo kvaliteto: najino. Pot je včasih težavna, počasna; včasih pa tudi dokaj hitra. To so tiste vsakdanje ugotovitve, ki jih slišimo v razgovorih: »Ne morem ga (je) navaditi, da reče: »najino stanovanje«. Kar naprej govori: »moje stanovanje, ali pa »moj avto!« Še in še bi lahko naštevati tako!

Če je tako težko v življenju dveh priti do skupnega pojma »najino«, kako je potem v službi, delovni organizaciji? Kako v tako številnem združenju delavcev preiti iz značilno »mojega« v

tisto, bolj značilno, in pomembno »naše«!

Za človeka je značilno, da si kot delček večine išče nekaj svojega, oazo življenja, kar velja tudi v delovnem procesu. Vsak po svoje v delovno mizo, delovni pult, skušamo vnesti sebe, nekaj svojega. Pa tudi prav je tako. Lastna udeležba, vnašanje osebnega odtiska v delovni proces, nam, marsikdaj še bolj čustveno približa delo, delovno organizacijo. Pomaga nam, da začutimo večjo pripadnost delovni organizaciji, v kateri smo. Znati razlikovati med svojim in našim je nekaj, kar mnogim ne dela posebnih težav. Nekaterim pa... Nekaterim pa tudi docela ni jasno, kaj je moje, kaj je »za

mene« in kaj je »naše« ter kaj je za nas.

»Prosim, da mi dobrite dopust, ker sem se vpisal na višjo šolo za... Imam pravico do izobraževanja. Ker imam predavanja...«

Tako nekako je svojo prošnjo zastavil Janez, ko se je odločil za nadaljnje strokovno izobraževanje, ne da bi pomislil, ali je njegovo strokovno izpopolnjevanje v skladu s potrebami delovne organizacije, s katero je združil svoje delo za nedoločen čas.

Prav je, da želimo nadaljnje izpopolnjevanje, verjetno pa še bolj prav bi bilo, če bi tudi pri izobraževanju vedeli razlikovati: to mene veseli, to pa bi potrebovala delovna organizacija!

NADOMESTILO OD ZA ČAS DOPUSTA

VPRAŠANJE:

Interni akt v našem podjetju določa, da je osnova za izračun nadomestila osebnega dohodka za čas letnega dopusta in odsotnosti zaradi boleznih poprečni osebni dohodek preteklega leta. Lansko leto sem bil pripravnik v drugi republiki in me zanima, če navedena določila internega akta veljajo tudi v mojem primeru.

B. C., Ljubljana

ODGOVOR:

Razlikovati moramo nadomestilo osebnega dohodka za čas rednega letnega dopusta od nadomestila OD za čas za držanosti od dela zaradi boleznih.

Po čl. 44 zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu ima delavec za čas letnega dopusta pravico do nadomestila OD, to nadomestilo pa določa samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih. Če torej v vaši

organizaciji samoupravni sporazum določa, da je osnova za nadomestilo OD poprečni OD za preteklo leto, potem velja to tudi za vas, čeprav ste bili pripravnik in ste imeli temu ustrezen OD. Res pa je, da je rešitev v vaši organizaciji nenaštevna, saj ima največ organizacij za osnovo nadomestila OD za čas dopusta akontacijo OD zadnjih treh mesecev.

Nadomestilo OD za čas boleznih do 30 dni izplača organizacija, po sindikalni listi pa

znaša 90 % mesečnega prečnega OD delavca, izplačane v preteklem letu. Osnova nadomestila zaradi držanosti zaradi boleznih, ki traja nad 30 dni, pa je po predpisih oziroma po določilih samoupravnega sporazuma o najmanjšem obveznem obsegu zdravstvenega varstva SRS, ki so ga sklenile občinske in regionalne zdravstvene skupnosti SRS, mesečno poprečne OD minulega leta.

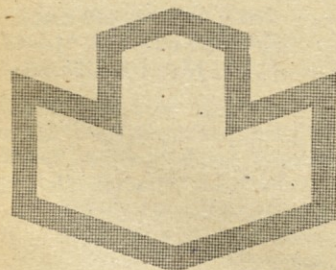
kupon §
PRAVNIK SVETUJE

VII. LETNE ŠPORTNE IGRE LESNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Vse večja skrb za zaposlene tudi ob prostem času

Tudi letošnje športno srečanje lesnih delavcev Slovenije je bilo v Ljubljani. Udeležilo se ga je več kot 1700 športnikov iz 44 delovnih kolektivov. Najvišjo lovoriko so si priborili športniki Mebla iz Nove Gorice

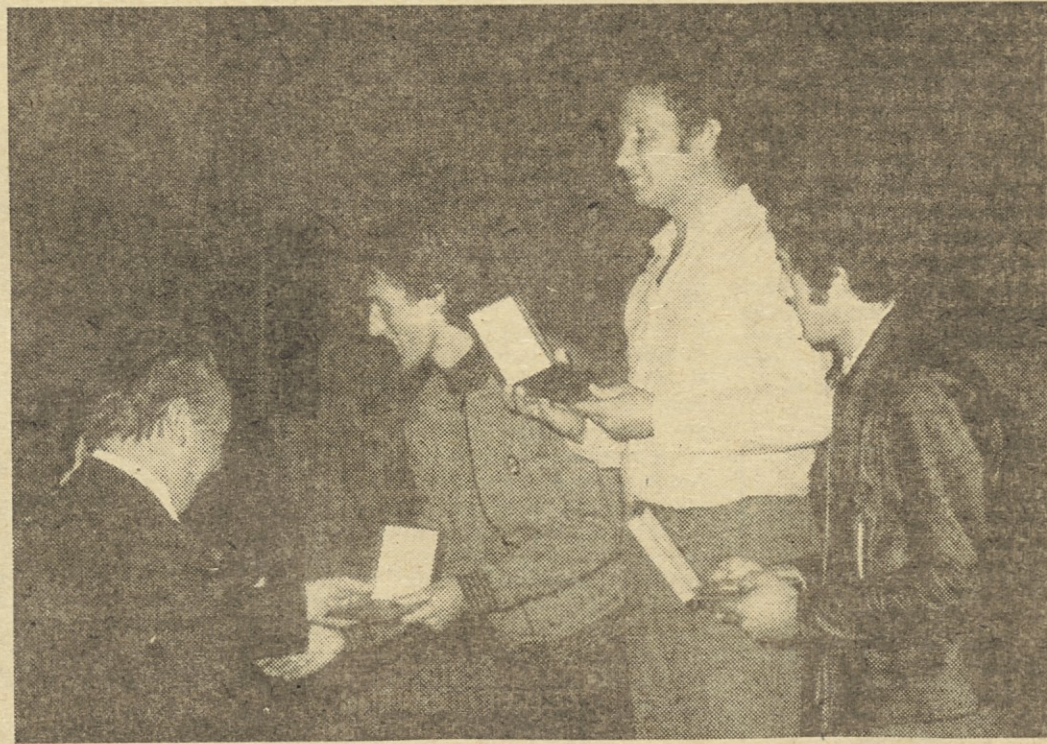
Pokroviteljstvo nad Lesariado 76 je letos prevzel poslovni odbor sestavljene organizacije združenega dela Slovenijales, proizvodnja in trgovina. „Skoraj 15.000 delavcev si šteje v čast, da je bila izbrana prav sestavljena organizacija Slovenijales, proizvodnja in trgovina, za pokrovitelja letošnje Lesariade.“, je dejal Franc Razdevšek, predsednik omenjenega poslovnega odbora. „Iz leta v leto je športno srečanje delavcev gozdarstva, lesno predelovalne industrije in njene trgovine vse bolj

7. lesariada 76

množično. To potrjuje, da je postalo to veliko tekmovanje pomemben sestavni del organizirane skrbi za rekreacijo zaposlenih. Ob tem opazamo, da posvečajo delovni kolektivi vse večjo skrb zaposlenim tudi ob prostem času in ne le na delovnih mestih...“

Letošnje športno srečanje delavcev lesne industrije je bilo minuli petek in soboto — tudi to pot v ljubljanskem športnem parku Kodeljevo. Dejstvo namreč je, da šteje prireditev med najbolj množične pri nas. Zato organizatorji nimajo kdo ve koliko možnosti, ko se odločajo za kraj tekmovanja, saj ima le Ljubljana vse možnosti za organizacijo tako množičnega tekmovanja. Letošnjih iger se je namreč udeležilo kar 44 delovnih organizacij z blizu 300 ekipami in več kot 1700 športniki! Podatki so več kot

S podelitve priznanj v malem nogometu: prvi so bili nogometaši Lesne iz Slovenj Gradca, drugi LIPE iz Ajdovščine, tretji pa predstavniki Slovenijalesa (trgovina) iz Ljubljane. (Foto: Zmago)

zgovorni, mar ne...?

Tudi letos je srečanje na Kodeljevem potrdilo, da Lesariada ne predstavlja le enkratne športne manifestacije, ampak da gre za nekaj zaključek bogate celoletne telesno-kulturne aktivnosti, ki vključuje iz leta v leto več zaposlenih. To potrjuje vse večja udeležba in o tem govore vse boljši rezultati, ki so plod rednega dela.

Zenske so tokrat tekmovale v petih športnih panogah, to je v odbojki, kegljanju, namiznem tenisu, streljanju in šahu, moški pa v sedmih, razen v omenjenih še v malem nogometu in balinanju. Vreme je bilo nastopajočim in organizatorjem v glavnem naklonjeno, česar so bili udeleženci Lesariade 76 še najbolj veseli.

O tem, da je športno srečanje na Kodeljevem lepo uspe-

lo, govori tudi poročilo častnega razsodišča, ki pravi med drugim naslednje:

„Častno razsodišče, ki ga sestavljajo Alojz Leb, Tugomir Canjko in Vlado Mihelič, je ugotovilo, da so potekala tekmovanja na Lesariadi 76 tako v organizacijskem kot tudi v tehničnem pogledu brezhibno. Zato izreka častno razsodišče vsem športnicam in športnikom VII. Lesariade zahvalo za športno vedenje. Vse priznanje izreka častno razsodišče tudi vodjem ekip, saj na letošnji Lesariadi skorajda ni bilo formalno-pravnih ovir za nastop posameznih športnic in športnikov...“

Zanimivo in zgovorno je tudi poročilo zdravniške službe:

„Na VII. športnih igrah lesnih delavcev Slovenije se je poškodovalo 1,5 % nastopajočih. Glede na dobre rezultate in veliko borbenost, ki so jo pokazali športniki, je omejen odstotek vsekakor majhen in je brez dvoma odraz dobre fizične pripravljenosti, športnega duha in odlične organizacije iger.“

MIKAVNE MOŽNOSTI LETNEGA ODDIHA ZAPOSLENIH V LITOSTROJU

Na morju in v hribih

Tudi tu hoče večina na dopust le na višku sezone

TRIJE POČITNIŠKI DOMOVI

Tudi letošnje leto so v ljubljanskem Litostroju razmeroma zelo dobro poskrbeli za letni oddih zaposlenih. Delavci so imeli oziroma še imajo na voljo več možnosti za oddih, težava

je le v tem, da si še vedno velika večina želi na počitnice le na višku sezone, to je samo julija in avgusta. Sicer pa pogledimo, kaj vse smo zvedeli o tem v Litostroju, kjer smo se pogovarjali z Milanom Vidmarjem — tehničnim sekretarjem družbenopolitičnih organizacij Litostroja in z Ivom Sabolom — predsednikom konference osnovnih organizacij sindikata.

„Razpolagamo s tremi počitniškimi domovi. Dva imamo na morju, to je v Fiesi in v Močeniški Dragi in planinski dom na Soriški planini. V Fiesi imamo 120 ležišč, v Močeniški Dragi 26 in v domu na Soriški planini 61 ležišč. Počitniška domova na morju poslujeta le v poletni sezoni, medtem ko je dom na Soriški planini odprt vse leto...“, so nam uvodoma povedali v Litostroju.

VSI PRIŠLI NA SVOJ RAČUN

Res, kapacitete omenjenih počitniških domov niso ne vem kako velike za več tisočlanski kolektiv Litostroja, pa bi vseeno lahko več kot zadostovale, če ne bi vsi želeli na morje le julija in avgusta, v hribe pa le januarja in februarja. Skratka, v Litostroju imajo podobne probleme kot drugod: nekaj tednov na leto so domovi natrpani do zadnjega kotička, veliko večino leta pa samujejo in so za več tisoč ljudi povsem nezanimivi!

„V želji, da bi zadostili povpraševanju po letnem dopustu v najbolj vročih poletnih mesecih, smo letošnje leto poskrbeli za dopustovanje tudi v Novalji na Pagu in v Medulinu...“, je pripovedoval Milan Vidmar. „Delavci so s svojimi družinami stanovali privatno in so bili v veliki večini primerov zelo zadovoljni. Eno z drugim: kljub omenjenim težavam nam je nekako uspelo, da so šli poleti na dopust vsi, ki so to želeli. Kljub temu, da so bile cene storištev v naših domovih regresirane, so prejeli vsi zaposleni za počitnice še 1200 dinarjev regresa...“

Če k temu dodamo še dejstvo, da znašajo poprečni osebni dohodki v Litostroju že blizu 4500 din na zaposlenega, poletj lahko verjamemo trditvam, da

letni oddih delavcem Litostroja v veliki večini primerov ni več nedostopen.

USPEŠNE IZMENJAVE

Ker imajo Litostroji že desetletne stike s češkim kolektivom, ki se ukvarja s proizvodnjo klimatskih naprav, organizirajo tudi počitniške izmenjave. Tako je letošnje poletje prežvelo na našem Jadranu del svojih počitnic 180 čeških delavcev, prav toliko Litostrojcev pa se je podalo na Češko.

„Skupina naših ljudi je bila v rekreacijskem centru ob Vltavi, druga je bila na Brnskem jezeru, naši planinci pa so se podali v Krkonose...“, nam je razlagal Ivan Sabol. „Za vse naše ljudi, ki so preživali del počitnic na Češkem, je značilno, da so združili prijetno s koristnim. To pomeni, da so si poleg rekreacije privoščili še številne ogledke, za katere je prav na Češkem več kot dovolj priložnosti. Delavci so se zadovoljni vrnili domov in mnogi izmed njih so dejali, da bodo še odšli na Češko, seveda če bo za to priložnost...“

ZNAJO IZKORISTITI MOŽNOSTI!

Sicer pa imajo Litostroji dolgotrajno tradicijo pri raznih izmenjavah in organizaciji večdnevih izletov. Letos za prvo majske praznike se je, denimo, udeležilo štiri dnevne izlete na morje več kot 150 ljudi! Svoji prosti čas so tu posvetili aktivnemu razvedrilu, izletom in kulturnemu udejstvanju. Organizirali so koncert lastnega orkestra, slikarji in kiparji, vsi delavci Litostroja, pa so izletnikom in drugim predstavili svoja dela. Res, tudi to pot nikomur ni bilo dolgčas.

Še in še je tekla beseda o tem, kaj počno Litostroji v prostem času, kakšne so njihove možnosti za oddih. Iz vsega povedanega in tudi tistega, kar je še ostalo v naši beležnici, lahko zaključimo, da se njihove možnosti bistveno ne razlikujejo od možnosti, ki jih imajo zaposleni drugih delovnih organizacij. Razlika je le v tem, da jih Litostroji znajo izkoristiti, da so dobri in požrtvovalni organizatorji in, da je njihov problem, ne kam s prostim časom, temveč, kako ga čim bolj izkoristiti.

MEDVODE

Na balinišču poleg nogometnega igrišča v Medvodah je vsak dan zelo živahno, saj je zani-

Živahno na balinišču

manje za balinanje med občani Medvod precejšnje. Tamkajšnji balinarski klub je tudi že pripra-

vil prve nastope med balinarki sindikalnih ekip medvoških delovnih organizacij. F. R.

MARIBOR

Kegljanje in planinstvo

Športna dejavnost je v Mariborski livarni zelo priljubljena. Kljub temu pa v kolektivu sodijo, da se z aktivnim razvedrilom ukvarja še premalo delavcev. Od 1700 zaposlenih je namreč vključenih v športno dejavnost le nekaj več kot 200 delavcev.

Zelo priljubljena so v Mariborski livarni medobratna tekmovanja, ki jih prirejajo v obliki turnirjev vsako pomlad in jesen. Športno društvo

Livarna ima 11 sekcij: za mali nogomet, odbojko, tenis, namizni tenis, košarko, TRIM, plavanje, planinstvo, kegljanje in šah. Največje zanimanje je za kegljanje in planinstvo. In, če bi imeli v Mariboru več kegljišč, bi imeli v Livarni gotovo še več kegljačev. Športniki te delovne organizacije so sicer načrtovali gradnjo lastnega kegljišča, vendar svoje želje doslej še niso mogli urediti.

KOROŠKA BELA

Nov rekreacijski center

V počastitev praznika krajevne skupnosti Javornik — Koroška Bela so tu izročili svojemu namenu rekreacijski center na Kresu. Center ima dobrih 200 metrov dolgo smučarsko vlečnico, postajo z okrepevalnico, dve balinišči in prostor za kotalkanje. V prihodnjih petih letih pa naj bi njegovo podobo zaokrožili ureditvi smučarskih prog, skakal-

nico in z naravnim drsališčem. Rekreacijski center je v neposredni bližini Koroške Bele in predstavlja veliko delovno zmago za vse, ki so že pred trinajstimi leti zavihali rokave. Veliko je bilo opravljenega tudi udarniškega dela, za kar gre zasluga predvsem jeseniškemu železarjem.

ŽALEC

SIP Šempeter prvi

Komisija za šport in rekreacijo pri občinskem svetu ZSS v Žalcu ter Telesnokulturna skupnost Žalec sta pripravila občinsko sindikalno tekmovanje v rokometu, kjer je nastopilo 12 ekip. Ekipe so bile razdeljene v tri skupine, v finalu pa so se srečali Ferralit Žalec, SIP Šempeter in Sigma Žalec.

Rezultati finala: Ferralit Žalec : Sigma 14:9, SIP : Ferralit 16:8, Sigma : SIP 17:18.

Končni vrstni red: 1. SIP Šempeter, 2. Ferralit Žalec, 3. Sigma Žalec, 4. Tovarna nogavič Polzela, 5. Juteks Žalec, 6. Mišnerva Zabukovica itd.

T. TAVČAR

OB 40-LETNICI VELIKE TEKSTILNE STAVKE V SLOVENIJI

(X.)

PETINTRIDESET ODLOČILNIH DNI

Piše: Dr. France Kresal

DELAVCI NADALJUJEJO BOJ ZA SVOJE PRAVICE

O razvoju dogodkov v Kranju je izdala banska uprava uradno poročilo, ki je bilo še isti dan objavljeno po radiu, 17. septembra pa so ga prinesli časniki.

Izpraznitev tekstilnih tovarnov v Kranju z oboroženo silo in preganjanje delavcev, ki je temu sledilo, ter številne aretacije so bile tako surove, da so vzbudile splošno obsojanje javnosti. Zato je morala banska uprava izdati novo obvestilo; če pa je hotela popraviti svoj položaj, je morala zagroziti s kaznovanjem ter se posluževati tudi laži.

„Izpraznitev tekstilnih tovarnov v Kranju po oboroženi sili

sodelovanja delavstva. Delavci so vse dosežene uspehe izbojevali že v tem obdobju. Vsa nadaljnjia pogajanja in podpis kolektivne pogodbe so bili le izraz nastalih razmer. Delavski razredni boj tekstilcev, ki je trajal od poletja 1933 in dosegel svoj višek s to veliko tekstilno stavko, je bil dejansko že končan in lahko rečemo, da je bil uspešen.

Tekstilno delavstvo je doseglo velik politični uspeh. Organizatorjem in voditeljem stavke, pomembno vlogo je tu imela partija, je uspelo razgibati in mobilizirati več kot deset tisoč tekstilcev, in to večinoma neorganizirane delavce, brez izkušenj in borbenih tradicij, teritorialno raztresene po vsej Sloveniji. Partija ni zaman že od priprav za pokrajinsko partijsko konferenco v Goričanah jeseni

Zelo uspešno so organizirali kolektivno življenje v zasedenih tovarnah, ki za to niso bile najbolj primerno, delavci pa ga v veliki večini takrat še niso bili vajeni. Kljub temu je življenje v zasedenih tovarnah potekalo organizirano in disciplinirano. Si lahko predstavljamo, kaj je pomenilo iz nič organizirati prehrano 8.500 ljudi za skoraj 14 dni?

SKLENITEV KOLEKTIVNE POGODBE

Ko so delavci zapustili tovarniške obrate, ki so jih bili zasedli, ali ko jih je k temu prisilila oblast, so odpadli za industrije zadnji pogoji za zavlačevanje pogajanj. Stavka je sicer še trajala do podpisa kolektivne pogodbe, a so se že pričele priprave za ponovno obratovanje.

Skupina stavkajočih delavk in delavcev v času velike tekstilne stavke 1936. leta v kranjski tovarni Jugobruni.

dne 16. t. m., do katere je moralo priti, ker enodušna intervencija vseh strokovnih delavskih zvez ni imela uspeha, poziv oblasti pa je delavstvo odbilo, je bila opravljena brez škode za življenje ali zdravje evakuiranih delavcev; žandarmerija in policija nista uporabili nihi hladnega niti strelnega orožja...

Delavski boj je bil sedaj v glavnem končan. Stavka je trajala sicer še do 23. septembra 1936, ko so s podpisom kolektivne pogodbe „delavske strokovne organizacije imele stavko v tekstilnih podjetjih v dravski banovini za končano, delati pa so začeli v nekaterih tovarnah že 16. septembra, drugod 20. septembra in 25. septembra. Ves ta teden od nasilne izpraznitve tovarnov v Kranju pa do podpisa kolektivne pogodbe 23. septembra 1936 je potekal v znamenju pogajanj in poravnave med zastopniki delavstva in podjetniki brez neposrednega

1934. leta opozarjala in dajala naloge, da je treba „na vsak način navezati stike s tekstilci in pričeti takoj organizirati njihove borbe“, da je pravilno razumela pomembnost tega boja, dokazuje tudi razpravljanje na konferenci in resolucija, ki pravi, „da je naloga organizacije pritegniti v svoje vrste tekstilne delavce, da se krepko usidra v Mariboru, da dobi nove stike s kovinarji...“ Res ni stavka zajela vseh 14.120 tekstilcev in niso stivali v Jaršah, Kočevju, Celju, Laškem, Litiji, Grosupljem, Novem mestu in še v nekaterih krajih, angažirala jih pa je: skoraj povsod so imeli solidarnostna in protestna zborovanja in so podpirali stavkajoče s svojim zaslužkom. Stavka je za več kot en mesec pritegnila vso slovensko javnost. Tekstilna stavka je bila osrednji problem tistega časa. Voditeljem stavke je uspelo stavko začeti in zadržati delavstvo v tovarnah.

Dne 16. septembra so se setali v Ljubljani zastopniki tekstilne industrije in člani osrednjega tarifnega odbora tekstilnega delavstva. Industrijski so delavcem izročili svoj nasprotni predlog kolektivne pogodbe z izjavo, da predloga ne smatrajo za končno veljavnega, temveč pristajajo na pogajanja. Pogajanja so se nato nadaljevala šele popoldne naslednjega dne, ko so predlog proučili tudi delegati mariborskega tekstilnega delavstva. Pogajanja pa so se proti pričakovanju zavlačevala tudi sedaj. Najtežji del pogajanj je predstavljal tarifni del pogodbe. Kazalo je že, da se bodo pogajanja razbila, ker je mariborska skupina tekstilnih podjetnikov hotela izstopiti iz zveze delodajalcev. Čeprav so tovarnarji prej poudarjali, da onemogoča normalni razvoj pogajanj zasedba tovarn in politična narava stavke, so se pogajanja sedaj zataknila pri tarifnem delu pogodbe.

BREZ BESED

Karikatura: A. Novak

Karikatura: M. Alašević

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do 23. 9. 1976 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dallmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA. Nagrade 200, 150 in 100 din.

DE	NEKI FRANCO TERRORISTI ORGANIZACIJA VALZIRU	MESTO NA PROGI ZAGREB-REKA	PORTAL	SKANDI-NAVSKI DROBIŽ	BRANE OBLAK	PISATELJ DUUN	NEVEŠTI-NO PRE-MOŽENJE	SKLADATEL-STAVIN-SKI	SLOV TEIN REVILJA ZA MLADINO	UGANKA	NAŠ SAHOVSKI VELE-MOJSTER	DŽEM (ANGL.)
ČLAN OSVOBODILNE ARMADNE												
STARINO-SLOVKA												
PREPIR				ZNAMENITO ST BRUSLJA								
DE	STANE DOLANC SEŽIGAL-NICA TRUBER		OBER STIK SPOJ					VELIKA BRITANIJA				POROČ
KAROL KODEJ-SKA		KADAR PREISKUS ZNANJA			FRANCOSKI SAH VELE-MOJSTER	ANTON LAJTOVIC	GOSTA MEGLA					
LABORATORIJSKA POSODA							BREZPRAVNO LJUDSKO ANGL. ROM SKLADATELJ					
VRSTA SIRA Z VELIKIMI LUKNAMI										ERBIJ		TRST
SREDIŠČE HERCEGOVINE						LETEV RADO MURNIK						
MESTO V EPIRU				TRZNICA				POTOMEC				
TANTAL		TREOVEC S KRAMO ADRESAR		OCENA				ANGLEŠKI POLARNI RAZISKOVNIK		SHINNAŠKAN		STARO MESTO V ISTRJI
OVJ, OMO							CIGAN VRSTA KAVE					OROŽJE ZA PREKARENJINA
GLAVNO MESTO ITALIJE			BIVALIŠČE	DOMAČE Z IME			DEL STANOVANJA TISKARSKA STORITEV					
TELIČEK				IME CHURC-HILLA								
MESTO V NDR NA SALI (STEKLO)				1 PIVSKI VZKLIK				HVALNICA				
								RINA				ANDREJ KURENT
						ARHEOLOŠKO VEDRO						
			VISOKA IGRALNA KARTA			GES TAVIL R.N.		POLSKO MESTO BILIZU TROMEJE S SZ INČSSR				

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Izrečani reševalci iz prejšnje številke:

AMERIKANIZEM, PARALELOGRAM, ANAMITI, LAS, NATO, TA, AKTI, AGON, EST, OMA, ŽE, NE, KR PAN, ARGON, KOELN, AVE, ENDO, ASMA-R A, IVAN, ŠPARGELJ, INA, KI, RE-LIEF, OM, ERGOTIN, RAMA, NIL, ITA, RINA, ATO, KA, AKELA, ZINKA, EVA, IV, ISAR, PRESOJA, TRK, KOLEDAR.

1. nagrada, 200 din: Nataša Strniša, Nazarjeva 8/III, 64000 Kranj;
  2. nagrada, 150 din: Vinko Borovnik, Vodice 1, 61217 Vodice;
  3. nagrada, 100 din: Ivica Rajtmajer, Nušičeva 4, 63000 Celje.
- Nagrade bomo poslali po pošti.

»ZA VSAK PRIMER« — PRIPRAVLJENI!

NA POLOŽAJU TERITORIALNE ENOTE

V kočevskih gozdovih že od začetka tega meseca pokajo puške in drdrajo mitraljezi. Slišati je eksplozije min in ročnih granat. Kot nekdanj med drugo svetovno vojno. Vsak dan se vrstijo napadi, postavljajo zasede... Med grmovjem lahko vidiš kolone borcev in kaj lahko se „spotakneš“ ob dobro skrito strojnično gnezdo zasede ali skupine, ki s protitankovskim orožjem čaka sovražnika. Vse je tako, kot bi šlo zares.

Opolodne se borci — člani novomeškega odreda teritorialne obrambe vračajo z vaj v tabor. Po dvournem počitku se „borbe“ zopet razplamtijo in

trajajo tja do noči. Kljub naporom in utrujenosti pa po vsem tem teritorialci še vedno najdejo moči in volje tudi za družbenopolitično dejavnost, športno udejstvovanje in kulturno-zabavne prireditve. Taborni ognji, kino predstave, TV programi in športna tekmovanja so za udeležence vaj teritorialne obrambe dodatna dejavnost po 11 do 12-urnem „delavniku“. Zmogljivost udeležencev, zbrani so inženirji, delavci, kmetje in mladinci oziroma mladinke — prostovoljci je kar neverjetna, pa čeprav med njimi nekateri še niso stari 18 let, drugi pa imajo 40 in več let.

V štabu vzgojnega centra teritorialne obrambe novomeške občine smo zvedeli še nekaj detajlov.

Tabor so postavili pred kratkim. Najprej so se v njem zbrali inštruktorji, potem starešine iz vrst rezervnih oficirjev in končno so prišli člani odreda. Kljub napornemu vsakodnevnemu delu, program je namreč zelo obsežen, so se teritorialci že po nekaj dneh vživeli v delo enote.

Morala teritorialcev je na višku in kljub velikim naporom ne odstopajo od programa. Ta pa je zelo napet, saj morajo teritorialci obvladati vaje, za katere potrebujejo vojniki rednih enot JLA več mesecev, kar v sedmih do desetih dneh. Res da so za večino pripadnikov teritorialnih enot to le ponovitve, so pa za mladince-prostovoljce vseeno prvo srečanje z borbeno in taktično vzgojo. Po mnenju štaba novomeškega odreda pa ti mladinci prav nič ne zaostajajo za svojimi starejšimi in izkušenejšimi tovariši.

V štabu so nam tudi povedali, da je tako napet „delavnik“ njihove enote prav zato, ker so bili stroški izgradnje izobraževalnega centra dokaj vi-

soki in da izostanek zaposlenih na vajah našo družbo precej velja. Zato skušajo kolikor se da obsežen program obvladati v čimkrajšem času.

Izgradnja izobraževalnih centrov, ki jih imajo sedaj že skoraj vse regije v Sloveniji, pa namenjajo izkoristiti v prihodnje tudi za usposabljanje oziroma obvezno vzgojo mladincev, tako študentov kot ostalih. Ker imajo ti centri tudi primerno urejena strelišča, bodo lahko na razpolago tudi strelskim družinam bližnjih krajev, ki takih strelišč nimajo.

Kljub temu, da je center za izobraževanje novomeške občine v zelo odmaknjem področju kočevskih gozdov, je pravzaprav zelo sodobno urejen. Imajo lastni vodovod in lastno elektriko. Oborožitev in oprema taborišča pa prav nič ne zaostaja za opremo podobnih enot redne vojske.

Za teritorialce novomeškega odreda, ki so oziroma bodo uspešno opravili vaje v kočevskih gozdovih, lahko rečemo, da so dobro pripravljeni za naloge, ki jih čakajo „za vsak primer“.

A. AGNIČ

TUDI BELINKI SE IZDATNA VLAGANJA V POSODABLJANJE PROIZVODNJE OBREŠTUJEJO USPEŠNO PREKO OVIR

Tovarna kemičnih izdelkov Belinka je zrasla šele v povojnih letih. Zgrajena je bila leta 1948, njen prvotni proizvodni program pa je zajemal le proizvodnjo vodikovega peroksida, ki so ga izdelovali z zastarelo opremo in seveda po zastarelem proizvodnem postopku. Zato je kasneje zašel kolektiv Belinke v hudo gospodarsko stisko. Edini izhod je bil v novih naložbah, v sodobnejši tehnologiji.

Tako je v minulih desetih letih vložil kolektiv Belinke ob upoštevanju sedanjih cen samo osnovna sredstva blizu 400 milijonov dinarjev! Plod vlaganj v proizvodnjo je med drugim tudi nov sodoben obrat za proizvodnjo vodikovega peroksida. Gre za naložbo v višini 170 milijonov dinarjev, pri kateri z 20 odstotki sodelujeta še dve tuji firmi, in sicer Laporte London in Solvay Bruxelles. Novi obrat bo povsem avtomatiziran, letno pa bodo v njem izdelali 7.400 ton vodikovega peroksida, kar z drugimi besedami pomeni 80 milijonov dinarjev letne bruto proizvodnje.

Ob tem moramo vsekakor povedati, da je Belinka doslej surovi peroksid uvažala. Z domačo proizvodnjo bo sedaj prihranila kar 2,5 milijona deviznih dolarjev na leto, kar bo nedvomno predstavljalo lep prispevek k stabilizacijskim prizadevanjem vse naše družbe.

Belinka bo uporabljala peroksid pri proizvodnji natrijevega perborata, potrebovala pa ga bo tudi druga naša industrija. K temu naj še dodamo, da je tovarna Belinka edini proizvajalec perborata v državi. Proizvodnja perborata predstavlja 6 odstotkov celotne svetovne proizvodnje, od česar roma približno petino proizvodnje na tuja tržišča. Malo ali veliko? Glede na sorazmerno zelo dobro pokrito svetovno tržišče in hudo konkurenco tujih industrijskih gigantov, vsekakor — veliko!

POVPRAŠEVANJE BO ŠE VEČJE!

Ena izmed značilnosti kolektiva Belinke je, kot radi poudarjajo v ljubljanski občini

Bežigrad, kamor sodi ta znana kemična tovarna, da zelo uspešno premaguje težave, ki sicer tako močno pestijo naše gospodarstvo. Delavci Belinke pravijo, da je vse to predvsem stvar racionalnega zaposlovanja, nenehne skrbi za najsoodnejšo tehnologijo in končno, kot smo že omenili, zelo velike proizvodnje v okviru ožje specializacije.

Belinka je lani zaposlovala le blizu 170 ljudi, ki so ustvarili skoraj 300 milijonov dinarjev celotnega dohodka oziroma po 1.684.000 dinarjev na zaposlenega. V primerjavi z ostalo slovensko industrijo je to visoko nad povprečjem.

Delavci dobro vedo, da se bodo naložbe v sodobno tehnologijo tudi v prihodnje dobro obrestovale. Povsem natančno so namreč seznanjeni, da je današnje povpraševanje po natrijevem perboratu veliko večje v primerjavi z včeraj in da bo jutri še večje. Včasih smo doma potrebovali 3000 ton natrijevega perborata na leto, danes ga že sedemkrat toliko. Koliko ga bomo v prihodnje, pa nihče natančno ne ve. Znano je le, in tega se v Belinki dobro zavedajo, da bo povpraševanje le naraščalo. Naše tovarne pralnih praškov izkoriščajo namreč le 60 odstotkov svojih zmogljivosti, ker porabimo letno na prebivalca komaj 8 kilogramov pralnega praška, kar je komaj slabo polovico toliko, kot v razvitejših državah.

Z leti se bodo seveda ti podatki močno spremenili. S tem Belinka računa in je s svojo tehnologijo že danes kos veliko večjemu povpraševanju.

INVESTICIJE TUDI V ZAPOSLENE

Ko pišemo o prizadevanjih kolektiva Belinke in o njegovih delovnih uspehih ne smemo mimo dejstva, da posvečajo tu veliko pozornost tudi počutju posameznikov, to je družbenemu standardu.

V Belinki imajo svoj obrat družbene prehrane za 300 ljudi, kjer prejemajo

zaposleni brezplačen topli obrok. Še bolj pa je zanimiv podatek, da tu praktično ne poznajo več perečih stanovanjskih problemov. S tem pa se pri nas ne more postavljati kdo ve koliko delovnih organizacij!

In še to: delavci so se odločili za izgradnjo rekreacijskega centra, ki se vključuje v občinsko samoupravno interesno skupnost za izgradnjo objektov družbenega standarda. Poleg običajnih 1,8 odstotka od ostanka dohodka, ki ga bežigrav-

ski kolektivi namenjajo zanj, je namreč Belinka prispevala več kot 50 odstotkov potrebnih sredstev sama.

Najpomembnejši objekt rekreacijskega centra Belinke bo vsekakor pokrit bazen s toplo vodo. Delavci bodo namreč združili koristno oziroma nujno s prijetnim. Tovarna namreč potrebuje protipožarni bazen in hladilno vodo. In, če voda že mora biti, zakaj je ne bi istočasno izkoristili še za kopanje oziroma rekreacijo?!

Poleg bazena bo imel rekreacijski center Belinke še igrišča za namizni tenis, košarko, odbojko in roket. Tu bo tudi poseben prostor za delo družbenopolitičnih organizacij. Zato bo rekreacijski prostor za vse zaposlene velikega pomena, saj bo imel vse pogoje, da postane središče družbenega, kulturnega in športnega življenja delavcev ter okoličanov.

EP

Belinkina cisterna za prevoz peroksida...

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GASPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični ured-

nik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinska ulica 4, poštni predal 313/VI; naročniški oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033;

komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 3,00 din, letna naročnina je 150,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.